

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2019/20:AU7

Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden. Yrkandena gäller bl.a. målen för jämställdhetspolitiken, jämställdhetsintegrering, åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet samt utvärdering av diskrimineringslagen. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

I betänkandet finns 24 reservationer (M, SD, V, KD, L) och 3 särskilda yttranden (V, KD).

Behandlade förslag

Cirka 70 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2019/20.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet	8
Utskottets överväganden.....	9
Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer	9
Nationellt centrum för kvinnofrid.....	10
Hedersrelaterat våld och förtryck	12
Det nationella uppdraget att motverka hedersrelaterat våld och förtryck	17
Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering m.m.	18
Kvinnors företagande	21
Diskriminering på grund av kön och föräldraledighet	22
Diskriminering på grund av ålder	24
Diskriminering på grund av funktionsnedsättning.....	25
Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning	26
Diskriminering på grund av politisk åskådning	29
Utvärdering av diskrimineringslagen m.m.	30
Diskrimineringsombudsmannen	32
Jämlikhetsdata	33
Stärkt skydd på EU-nivå för hbtq-personer m.m.	35
Reservationer	37
1. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 1 (SD)	37
2. Nationellt centrum för kvinnofrid, punkt 2 (M, SD, KD).....	37
3. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 3 (M)	38
4. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 3 (SD).....	39
5. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 3 (KD)	41
6. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 3 (L)	42
7. Det nationella uppdraget att motverka hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (M, SD, KD)	44
8. Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering m.m., punkt 5 (SD)	44
9. Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering m.m., punkt 5 (L).....	45
10. Kvinnors företagande, punkt 6 (L)	46
11. Diskriminering på grund av kön och föräldraledighet, punkt 7 (KD)...	47
12. Diskriminering på grund av ålder, punkt 8 (L)	48
13. Diskriminering på grund av funktionsnedsättning, punkt 9 (V)	49
14. Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning, punkt 10 (V).....	49
15. Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning, punkt 10 (KD).....	50
16. Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning, punkt 10 (L)	51
17. Utvärdering av diskrimineringslagen m.m., punkt 12 (M)	52
18. Utvärdering av diskrimineringslagen m.m., punkt 12 (V).....	53
19. Utvärdering av diskrimineringslagen m.m., punkt 12 (KD)	54
20. Utvärdering av diskrimineringslagen m.m., punkt 12 (L)	54
21. Diskrimineringsombudsmannen, punkt 13 (M).....	56

22. Jämlikhetsdata, punkt 14 (V).....	56
23. Stärkt skydd på EU-nivå för hbtq-personer m.m., punkt 15 (V).....	57
24. Stärkt skydd på EU-nivå för hbtq-personer m.m., punkt 15 (L).....	58
Särskilda yttranden	59
1. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 1 (KD).....	59
2. Nationellt centrum för kvinnofrid, punkt 2 (KD)	59
3. Diskriminering på grund av kön och föräldraledighet, punkt 7 (V)	59
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	60
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20	60

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer**

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:97 av Ebba Hermansson (SD),

2019/20:319 av Malin Larsson och Jasenko Omanovic (båda S) och

2019/20:973 av Olle Thorell (S).

Reservation 1 (SD)

2. **Nationellt centrum för kvinnofrid**

Riksdagen avslår motion

2019/20:2726 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 6.

Reservation 2 (M, SD, KD)

3. **Hedersrelaterat våld och förtryck**

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:405 av Solveig Zander (C) yrkande 5,

2019/20:646 av Désirée Pethrus (KD) yrkande 2,

2019/20:810 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 4,

2019/20:1928 av Arman Teimouri (L),

2019/20:2726 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 2 och 3,

2019/20:2745 av Juno Blom m.fl. (L) yrkandena 1 och 7,

2019/20:2833 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 28,

2019/20:3118 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkandena 1, 2, 20 och 30–32,

2019/20:3124 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkandena 10 och 25 samt

2019/20:3172 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1–4.

Reservation 3 (M)

Reservation 4 (SD)

Reservation 5 (KD)

Reservation 6 (L)

4. **Det nationella uppdraget att motverka hedersrelaterat våld och förtryck**

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:646 av Désirée Pethrus (KD) yrkande 9,

2019/20:2726 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 5 och

2019/20:3118 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkande 25.

Reservation 7 (M, SD, KD)

5. **Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:157 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) yrkande 1,
2019/20:810 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
2019/20:2018 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M) yrkande 1,
2019/20:2057 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 1 och
2019/20:2330 av Roza Güclü Hedin och Linus Sköld (båda S).

Reservation 8 (SD)

Reservation 9 (L)

6. Kvinnors företagande

Riksdagen avslår motion

2019/20:2057 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 3.

Reservation 10 (L)

7. Diskriminering på grund av kön och föräldraledighet

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:798 av Amineh Kakabaveh (-) yrkandena 1 och 2 samt

2019/20:3105 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 33.

Reservation 11 (KD)

8. Diskriminering på grund av ålder

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:2589 av Ann-Britt Åsebol m.fl. (M) yrkande 1 och

2019/20:3371 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 1, 2 och 6.

Reservation 12 (L)

9. Diskriminering på grund av funktionsnedsättning

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:418 av Ulrika Heie och Per Lodenius (båda C) och

2019/20:496 av Per Lodenius och Daniel Bäckström (båda C).

Reservation 13 (V)

10. Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:220 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 32,

2019/20:3124 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 8 och

2019/20:3360 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkandena 21 och 22.

Reservation 14 (V)

Reservation 15 (KD)

Reservation 16 (L)

11. Diskriminering på grund av politisk åskådning

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:111 av Eric Westroth (SD) och

2019/20:682 av Michael Rubbestad och Sven-Olof Sällström (båda SD) yrkandena 1 och 2.

12. Utvärdering av diskrimineringslagen m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:166 av Martina Johansson (C) yrkande 4,
2019/20:220 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 33,
2019/20:2758 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 10,
2019/20:2835 av Fredrik Schulte (M) yrkande 2,
2019/20:3124 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 27,
2019/20:3189 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 3 och
2019/20:3360 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkandena 3 och 4.

Reservation 17 (M)

Reservation 18 (V)

Reservation 19 (KD)

Reservation 20 (L)

13. Diskrimineringsombudsmannen

Riksdagen avslår motion

2019/20:3189 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 21 (M)

14. Jämlikhetsdata

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:539 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 13 och
2019/20:3318 av Leila Ali-Elmi och Annika Hirvonen Falk (båda MP) yrkandena 1 och 2.

Reservation 22 (V)

15. Stärkt skydd på EU-nivå för hbtq-personer m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:1930 av Robert Hannah (L),
2019/20:2758 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 14,
2019/20:3302 av Teres Lindberg m.fl. (S) yrkande 6 och
2019/20:3356 av Yasmine Posio m.fl. (V) yrkande 9.

Reservation 23 (V)

Reservation 24 (L)

Stockholm den 11 februari 2020

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Anna Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anna Johansson (S), Gulan Avci (L), Mats Green (M), Patrik Björck (S), Magnus Persson (SD), Helén Pettersson (S), Martin Ådahl (C), Josefin Malmqvist (M), Ebba Hermansson (SD), Johan Andersson (S), Serkan Köse (S), Alexander Christiansson (SD), Leila Ali-Elmi (MP), Malin Danielsson (L), Ann-Sofie Lifvenhage (M), Ciczie Weidby (V) och Désirée Pethrus (KD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet 68 motionsyrkanden om jämställdhet och åtgärder mot diskriminering från allmänna motionstiden 2019/20. Motionsyrkandena rör bl.a. målen för jämställdhetspolitiken, jämställdhetsintegrering, åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet samt utvärdering av diskrimineringslagen.

Motionsyrkandena återges i bilagan.

Utskottets överväganden

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. en nollvision för mäns våld mot kvinnor. Utskottet hänvisar bl.a. till den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Jämför reservation 1 (SD) och särskilt yttrande 1 (KD).

Motionerna

Malin Larsson och Jasenko Omanovic (båda S) betonar i motion 2019/20:319 behovet av att utbilda personal inom offentlig sektor för att säkerställa att de har tillräcklig kompetens att möta offer och deras behov när de blivit utsatta för våld i nära relationer samt vikten av att jobba förebyggande. Olle Thorell (S) förespråkar i motion 2019/20:973 att möjligheterna att införa en nollvision för mäns våld mot kvinnor bör ses över.

Ebba Hermansson (SD) förordar i motion 2019/20:97 att en nollvision för kvinnovåld bör införas, vilket enligt motionären ännu tydligare skulle visa på frågans seriositet och bidra till arbetet med att fortsatt ligga i framkant när det kommer till jämställdhet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inleda med att lyfta fram det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Enligt detta ska kvinnor och män, flickor och pojkar ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor är en omfattande och långsiktig utmaning som kräver stabilitet i arbetsformer och strukturer. Regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor som började gälla den 1 januari 2017 (skr. 2016/17:10) är en betydelsefull åtgärd som utskottet vill framhålla i arbetet med att åstadkomma en samhällelig förändring.

När det gäller yrkandet om kompetensen hos personal inom offentlig sektor för att möta offer och arbeta förebyggande välkomnar utskottet att en av den nationella strategins målsättningar är förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn. I linje med detta har regeringen gett fem myndigheter – Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket och Socialstyrelsen – i uppdrag att verka för ökad upptäckt av våld. I detta ingår våld i nära relationer och sexuellt våld oberoende av förhållandet mellan gärningspersonen och brottsoffret. Utskottet ställer sig också positivt till den nationella strategins

omorientering av samhällets insatser från att främst hantera våldets konsekvenser till att i högre grad angripa dess orsaker. I linje med strategin har regeringen vidare bl.a. beviljat nya medel till Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) för att öka spridningen och genomförandet av våldsförebyggande arbete i skolan. Syftet är att förändra stereotypa könsnormer som kopplar samman maskulinitet och våld.

När det gäller förebyggande insatser är utredningen Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (SOU 2018:37) värd att nämna. Utredningen, som även den har sin grund i regeringens nationella strategi, föreslår bl.a. ett förtydligande i socialtjänstlagen av socialnämndens ansvar för insatser till våldsutövare och att specialiserade mottagningar för våldsutövare byggs upp i hela landet. Utredningen har remitterats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Utskottet följer detta arbete med intresse.

Vidare välkomnar utskottet att regeringen nyligen beviljat Karolinska universitetssjukhuset 5 miljoner kronor bl.a. för att fortsätta driva hjälptelefonen Preventell i syfte att förebygga sexuellt våld.

De motionsyrkanden som handlar om att en nollvision för mäns våld mot kvinnor ska införas ligger enligt utskottet i linje med det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Utskottet kan inte nog understryka vikten av detta delmål och de åtgärder som regeringen arbetar med för att bidra till att målet nås. Yrkandena får därmed anses vara tillgodosedda.

Utskottet ser positivt på det omfattande arbete som bedrivs i linje med det ovan nämnda jämställdhetspolitiska delmålet och finner inte att det är nödvändigt att rikta några tillkännagivanden till regeringen av det slag som föreslås i motionerna, vilka därmed avstyrks.

Nationellt centrum för kvinnofrid

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om verksamheten vid Nationellt centrum för kvinnofrid. Utskottet hänvisar bl.a. till det arbete som bedrivs för att stödja centrumet och dra nytta av dess verksamhet.

Jämför reservation 2 (M, SD, KD) och särskilt yttrande 2 (KD).

Motionen

Moderaterna föreslår i kommittémotion 2019/20:2726 av Karin Enström m.fl. att verksamheten vid Nationellt centrum för kvinnofrid ska bedrivas fullskaligt och utan avbrott vid Uppsala universitet (yrkande 6). Moderaterna vill värna denna verksamhet och betonar att förutom omfattande utbildningsverksamhet och en myndighetstäckande kunskapsbank finns vid verksamhetens kliniska enhet såväl Kvinnofridsmottagningen som Sveriges största nationella stödtelefon Kvinnofridslinjen.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet påminna om att Jämställdhetsmyndigheten enligt sin instruktion (SFS 2017:937) är förvaltningsmyndighet för frågor som rör jämställdhetspolitiken och bl.a. har i uppgift att följa och analysera utvecklingen mot de jämställdhetspolitiska målen, främja samordningen av jämställdhetspolitiska insatser samt att inom sitt ansvarsområde samla och sprida kunskap baserad på forskning och beprövad erfarenhet och verka för en kunskapsbaserad praktik. Myndigheten ska också främja utvecklingen av förebyggande insatser mot mäns våld mot kvinnor. Det innebär att Jämställdhetsmyndigheten är regeringens huvudsakliga myndighet för kunskapsutveckling och kunskapsspridning om frågor som rör de jämställdhetspolitiska målen, även delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Det kunskapsuppdrag som tidigare har legat på bl.a. Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) har därför permanent överförs till Jämställdhetsmyndigheten. Utskottet välkomnar denna ordning.

Utskottet vill understryka att NCK är en viktig resurs i arbetet med den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Det är därför välkommet att NCK även i fortsättningen ska fungera som en resurs i stödet till utbildningsansvariga vid universitet och högskolor i frågor som rör mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Utskottet välkomnar också att minst 4 miljoner kronor av de medel Jämställdhetsmyndigheten fått enligt budgetpropositionen för 2020 ska gå till Uppsala universitet (NCK) och övriga relevanta universitet och högskolor.

När det gäller den kliniska delen uppmärksammar utskottet att regeringen i budgetpropositionen för 2020 har tilldelat NCK 10 miljoner kronor för att stärka och utveckla arbetet med den nationella stödtelefonen för våldsutsatta som ligger kvar vid centrumet.

Att Jämställdhetsmyndigheten fortsätter att samverka med NCK och övriga aktörer som bedriver verksamhet med bäring på jämställdhetspolitiken är enligt utskottets mening viktigt i genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, t.ex. om metoder för och organisering av arbetet. Utskottet hänvisar främst till pågående insatser.

Jämför reservation 3 (M), 4 (SD), 5 (KD) och 6 (L).

Motionerna

Moderaterna anför i partimotion 2019/20:2833 av Ulf Kristersson m.fl. att många vuxna och barn lever under hedersrelaterat våld och förtryck, vilket kan hindra dem från att röra sig fritt, träffa kompisar, besöka ett badhus, jobba eller skaffa sig en utbildning. Moderaterna vill att parallella samhällen motverkas, bl.a. genom ett mer aktivt arbete mot ojämställdhet och stöd till människor och organisationer som verkar för jämställdhet i alla delar av Sverige (yrkande 28).

I kommittémotion 2019/20:2726 av Karin Enström m.fl. anför Moderaterna att länsstyrelsernas arbete med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck bör följas upp regelbundet (yrkande 2). I samma motion yrkar Moderaterna på att man i varje län bör identifiera kommuner som kommit längre än andra i arbetet med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck samt bygga upp en struktur för utvecklingsarbete och erfarenhetsutbyte (yrkande 3).

Sverigedemokraterna anför i kommittémotion 2019/20:3118 av Ebba Hermansson m.fl. att det finns behov av nya utredningar kopplade till hedersrelaterad brottslighet (yrkande 32). Sverigedemokraterna lyfter vidare fram behovet av informationsspridning riktad mot personer i utanförskapsområden präglade av hederskultur och mot personer som beviljas uppehållstillstånd i Sverige och kommer från hederskulturer (yrkande 1). Informationsspridningen bör även enligt partiet nå personer som befinner sig i riskzonen för att utsättas för hedersbrott (yrkande 30). Sverigedemokraterna vill öka satsningarna på att sprida kunskap om hedersproblematikens grunder till nyckelpersoner såsom personal inom vård och omsorg, förskola, skola och fritidsverksamhet, socialtjänst, Polismyndigheten och rättsväsendet (yrkande 2). Partiet vill även att stödet utökas till de delar av civilsamhället som arbetar mot hedersbrott (yrkande 31). Det bör enligt Sverigedemokraterna därtill införas en statlig samordning för att erbjuda alla kommuner nödvändiga verktyg för att ta fram specifika handlingsplaner mot hedersförtryck (yrkande 20). Sverigedemokraterna betonar också hedersrelaterat våld i kommittémotion 2019/20:810 av Magnus Persson m.fl., och menar bl.a. att staten bör bistå med samordning och sakkunnig hjälp till att i varje kommun upprätta handlingsplaner mot hedersförtryck (yrkande 4).

Förslag om utredningar av hedersrelaterad brottslighet, skydd och stöd till utsatta samt utökat stöd till de delar av civilsamhället som arbetar mot

hedersbrott finns även i motion 2019/20:3172 av Markus Wiechel (SD) (yrkandena 1–4).

I kommittémotion 2019/20:3124 av Désirée Pethrus m.fl. begär Kristdemokraterna att det bör tas fram verktyg för att nationellt kunna mäta omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck (yrkande 25). Ett likalydande yrkande finns i motion 2019/20:646 av Désirée Pethrus (KD) (yrkande 2). I kommittémotion 2019/20:3124 anför Kristdemokraterna vidare att åtgärder bör vidtas i syfte att motverka hedersförtryck med inspiration från brittiska och norska lösningar (yrkande 10).

Liberalerna betonar i kommittémotion 2019/20:2745 av Juno Blom m.fl. vikten av kunskap om och kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck (yrkande 1). Partiet menar att kartläggningar av problemets utbredning synliggör det hedersrelaterade våldet och förtrycket i samhället och gör det möjligt att följa utvecklingen över tid. Vidare anser Liberalerna att när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck behövs det ett tydligt hbtq-perspektiv i alla insatser så att inte vissa grupper står utan hjälp (yrkande 7). Även Arman Teimouri (L) anför i motion 2019/20:1928 att det behövs mer kunskap om hbtq-personers utsatthet.

Solveig Zander (C) yrkar i motion 2019/20:405 på att alla kommuner ska ha en handlingsplan för hur hedersproblematik ska upptäckas och hanteras (yrkande 5).

Utskottets ställningstagande

Kampen mot hedersrelaterat våld och förtryck är enligt utskottet en av vår tids viktigaste jämställdhets- och frihetsfrågor. Hedersrelaterat våld och förtryck orsakar stort lidande, och det är av yttersta vikt att det allmänna motverkar detta med alla lämpliga medel. Det har genom åren tagits en rad initiativ till insatser för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttrycksformer, men utskottet kan tyvärr inte annat än konstatera att det krävs fortsatta och intensifierade insatser för att förebygga och bekämpa våld och förtryck i hederns namn.

Utskottet välkomnar att den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet (härefter januariavtalet) betonar att hedersrelaterad brottslighet och förtryck ska förebyggas, förhindras och straffas. I januariavtalet anges bl.a. att kompetensen om hedersrelaterat våld ska öka och att det ska finnas ett tydligt barnrättsperspektiv i arbetet mot hedersförtrycket. Reglerna för utvisning vid hedersbrott och hatbrott ska enligt avtalet skärpas, och skyddet för den som drabbas av hedersrelaterad brottslighet ska stärkas.

I linje med januariavtalet tillsatte regeringen i juli 2019 en utredning som ska se över hur sådana beteenden som hedersrelaterat våld och förtryck tar sig uttryck i bör hanteras straffrättsligt (dir. 2019:43). Utredaren ska bl.a. analysera och ta ställning till om det bör införas en särskild straffbestämmelse, med en egen brottsbeteckning, som uttryckligen tar sikte på hedersrelaterat

våld och förtryck. Utskottet noterar att slutsatserna från detta arbete ska redovisas senast den 30 september 2020.

I flera motioner, bl.a. från Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, efterfrågas insatser för att kartlägga omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck.

Utskottet instämmer i att det behövs ökad kunskap om förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck. Hedersrelaterat våld och förtryck tar sig många uttryck som inte fångas upp i nationell statistik över brott, socialtjänst eller skolan. År 2017 fick Socialstyrelsen i uppdrag från regeringen att genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck (S2017/01221/JÄM [delvis]). Resultaten av Socialstyrelsens arbete med uppdraget redovisas i rapporten Ett liv utan våld och förtryck (artikelnummer 2019-3-17). I rapporten lyfts ett antal problem fram när det gäller statistikinsamling av detta slag, vilket leder till slutsatsen att det finns ett behov av förbättrad metodkunskap innan större statistiska undersökningar kan genomföras. Vidare beskrivs att existerande information om problemets omfattning hos kommuner och regioner mäter hedersrelaterat våld och förtryck på olika sätt och med olika mätmetoder, och att särredovisning ibland helt saknas, vilket innebär att resultaten inte är jämförbara. Utskottet beklagar att Socialstyrelsen inte kunde genomföra uppdraget att göra en kartläggning.

Värt att nämna i sammanhanget är enligt utskottet att det nationella uppdraget att motverka hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län omfattar kunskapsutveckling. Myndigheten arbetar för närvarande med en kartläggning av kommuners kännedom om bortförda personer i en hederskontext.

En annan aktuell insats som utskottet vill uppmärksamma är Polismyndighetens införande av en särskild markering för brott med hedersmotiv i myndighetens it-stöd för brottsutredningar. Därtill har Jämställdhetsmyndigheten regeringens uppdrag att genomföra fördjupade uppföljningar av de jämställdhetspolitiska delmålen, där målet om mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ingår.

Vidare noterar utskottet att Jämställdhetsmyndigheten följer 14 indikatorer i sitt arbete med uppföljning av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (Jämställdhetsmyndigheten, rapport 2020:1). En av indikatorerna är antalet registrerade, både befintliga och nyupptäckta, flickor och kvinnor som förekommer inom hälso- och sjukvården med en diagnoskod för könsstypning. En första uppföljning av denna indikator har gjorts för 2018, och utskottet välkomnar Jämställdhetsmyndighetens bedömning att indikatorn bör kunna användas återkommande som ett led i uppbyggnaden av tillförlitliga data om förekomsten av kvinnlig könsstypning.

Utskottet kan konstatera att det pågår ett arbete på flera olika håll för att öka kunskaperna om hedersrelaterat våld och förtryck och ser fram emot att ta del av resultaten. Samtidigt vill utskottet betona att det inte behövs mer statistik för att inse behovet av att agera mot det hedersrelaterade våldet och

förtrycket. Att människor i Sverige lever under förtryck och utsätts för våld strider mot grundläggande värderingar. Det är av yttersta vikt att Sverige redan nu kraftigt motarbetar detta oacceptabla våld och förtryck.

Flera motionsyrkanden, bl.a. i Moderaternas motion, berör organiseringen av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet vill särskilt uppmärksamma det särskilda regeringsuppdrag som länsstyrelserna har sedan 2018 att stödja genomförandet och uppföljningen av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026 (skr. 2016/17:10). I de delar som rör hedersrelaterat våld och förtryck ska länsstyrelserna samverka med Länsstyrelsen i Östergötlands län som har det nationella uppdraget att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Enligt uppdraget ska länsstyrelserna bl.a. inom sina län bistå kommuner och landsting genom kunskaps- och metodstöd, utveckla regionala strategier och handlingsplaner, främja samverkan inom länet, utveckla våldsförebyggande arbete samt inom länet följa och analysera utvecklingen av insatser enligt den nationella strategin. I uppdraget ingår därtill att på några platser i landet stödja utvecklingen av regionala kommun- och myndighetsgemensamma resurscentrum för barn och vuxna som är utsatta eller riskerar att utsättas för våld av närstående, i synnerhet hedersrelaterat våld och förtryck.

Utskottet noterar också i sammanhanget att Länsstyrelsen i Östergötlands län under 2018 hade i uppdrag att bidra till att stärka statliga och kommunala verksamheters förmåga att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck, barnåktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av kvinnor och flickor.

Mot bakgrund av de omfattande insatser som redan görs för att samordna och utveckla kommuners och länsstyrelserns arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck anser inte utskottet att det är nödvändigt att rikta något tillkännagivande till regeringen av det slag som föreslås i motionerna.

I flera motioner framförs förslag om metoder för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Som utskottet nämner i avsnittet om mäns våld mot kvinnor har regeringen gett fem myndigheter i uppdrag att verka för ökad upptäckt av våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld. Regeringen har även gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram kunskapsstöd åt personal i socialtjänsten, hälso- och sjukvården samt elevhälsan, som jobbar med våld i nära relationer. I Socialstyrelsens uppdrag ingår också att genomföra fortbildning för socialtjänstens samt hälso- och sjukvårdens personal om hedersrelaterat våld och förtryck samt könsstympning. Uppdraget med att ta fram vägledning för att arbeta förebyggande ska slutredovisas till regeringen senast den 1 november 2021. Utskottet kommer att följa frågan med intresse.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor hade under 2018 ett fortsatt uppdrag att genomföra informationsinsatser i fråga om hälsa och jämställdhet för nyanlända och asylsökande barn och unga (S2016/02759/JÄM). I april 2017 lanserades den digitala plattformen youmo.se. Utskottet välkomnar att uppdraget förstärktes under våren 2018

med fokus på att förstärka de befintliga utbildningsinsatserna inom bl.a. hedersrelaterat våld och förtryck samt könsstympning.

Utskottet välkomnar också att regeringen har beslutat om en förstärkning av statsbidragen till de ideella kvinno- och tjejjourerna. Kvinno- och tjejjourer som arbetar med särskild inriktning mot hedersrelaterat våld och förtryck kan få del av bidragen.

Den brittiska s.k. forced marriage unit, som lyfts fram i Kristdemokraternas motion, är i likhet med det norska kompetensteamet mot tvångsäktenskap, könsstympning och negativ social kontroll en operativ funktion vid nationella myndigheter. De arbetar med enskilda ärenden om personer som är nödställda utomlands eller som riskerar att föras utomlands för att giftas bort m.m.. Den närmaste svenska motsvarigheten till dessa funktioner är Utrikesdepartementets konsulära och civilrättsliga enhet som, i nära samverkan med främst socialtjänsten, hanterar ärenden där personer bosatta i Sverige blivit nödställda i en hederskontext utomlands. Utskottet noterar att regeringen permanent har förstärkt enhetens arbete för denna målgrupp.

Regeringen har också gett i uppdrag till Myndigheten för vård- och omsorgsanalys att utvärdera arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck (dnr A2019/01326/JÄM). I uppdraget ingår att titta specifikt på bl.a. den verksamhet som bedrivs i Storbritannien, och utskottet ser positivt på regeringens öppenhet för att dra lärdomar från bl.a. Storbritannien. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 15 juni 2020. Utskottet följer ärendet med intresse och ser fram emot att ta del av resultatet av utvärderingen och beredningen av densamma.

Att föreställningar om heder har konsekvenser också för hbtq-personer uppmärksammas särskilt av Liberalerna. Utskottet instämmer i detta och anser att det är viktigt att belysa denna problematik och fördjupa kunskapen om det hedersrelaterade våldet och förtrycket mot hbtq-personer. Det är därför viktigt och nödvändigt att regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10) även omfattar hedersrelaterat våld och förtryck liksom i samtliga delar hbtq-personers utsatthet för våld i nära relationer. Strategin framhåller bl.a. att unga hbtq-personers utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck särskilt ska uppmärksammas. Utskottet ställde sig i samband med höstens budgetbehandling bakom en ekonomisk förstärkning för insatser inom ramen för regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor där arbetet mot hedersrelaterat våld är en viktig del. I arbetet med att intensifiera kampen mot hedersrelaterat våld och förtryck ingår också att uppmärksamma hbtq-personers utsatthet.

Utskottet kan konstatera att det i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck ingår metoder för att upptäcka hedersrelaterat våld, informationsinsatser riktade mot nyanlända, stöd till civilsamhället, metoder för att föra hem barn och andra som förts utomlands för att giftas bort samt ett hbtq-perspektiv.

Avslutningsvis kan utskottet med tillfredsställelse konstatera att det pågår en rad insatser inom ramen för det straffrättsliga arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Det gemensamma målet är ett ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet.

Sammantaget kan utskottet konstatera att det arbete som pågår när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck i huvudsak ligger i linje med flera av motionsförslagen. Januariavtalet ger också uttryck för höga politiska ambitioner på området. Utskottet anser med detta att det inte finns anledning för riksdagen att rikta något tillkännagivande till regeringen. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Det nationella uppdraget att motverka hedersrelaterat våld och förtryck

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om det nationella uppdraget att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet hänvisar främst till en pågående utvärdering.

Jämför reservation 7 (M, SD, KD).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:2726 av Karin Enström m.fl. anför Moderaterna att Länsstyrelsen i Östergötlands nationella uppdrag att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck ska permanentas vid denna länsstyrelse (yrkande 5).

Sverigedemokraterna yrkar i kommittémotion 2019/20:3118 av Ebba Hermansson m.fl. på att Länsstyrelsen i Östergötland ska få ett permanent uppdrag att ansvara för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck (yrkande 25).

Désirée Pethrus (KD) framför i motion 2019/20:646 att regeringen snarast bör återkomma med förslag på hur det nationella kompetensteamet vid Länsstyrelsen i Östergötland kan permanentas (yrkande 9).

Utskottets ställningstagande

Länsstyrelsen i Östergötlands län har regeringens uppdrag att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck och har utvecklat ett särskilt kompetensteam som ska samordna och stödja arbetet mot hedersrelaterat våld. Utskottet kan inte nog understryka vikten av det arbete som det nationella kompetensteamet bedriver. Verksamheten består bl.a. i att genomföra utbildningssatsningar, samordna nätverk med länsstyrelser respektive nationella myndigheter och ge råd och stöd till yrkesverksamma i situationer där barn och vuxna är utsatta.

Utskottet ställde sig under höstens budgetbehandling bakom en ekonomisk förstärkning av det nationella uppdraget vid Länsstyrelsen i Östergötlands län. Den omfattande utsattheten bland berörda unga som framkommer i budgetpropositionens resultatredovisning kräver ett fortsatt systematiskt arbete.

Regeringen har gett i uppdrag åt Myndigheten för vård- och omsorgsanalys att utvärdera arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län (dnr A2019/01326/JÅM). Utvärderingen ska göras med beaktande av verksamheter i ett urval av jämförbara länder, såsom Storbritannien, Norge och Nederländerna. Syftet är att ge regeringen underlag för beslut om inrättande av ett permanent nationellt sektorsövergripande uppdrag i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 15 juni 2020.

Utskottet välkomnar att regeringen avser att inrätta ett permanent uppdrag och vill inte föregripa beredningen av utvärderingens resultat genom att i nuläget ta initiativ till ett tillkännagivande från riksdagens sida. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. målen för jämställdhetspolitiken, jämställdhetsintegrering och jämställdhetsbudgetering. Utskottet hänvisar främst till tidigare ställningstaganden och pågående arbete.

Jämför reservation 8 (SD) och 9 (L).

Motionerna

Sverigedemokraterna invänder i kommittémotion 2019/20:810 av Magnus Persson m.fl. mot föreställningen att jämställdhet nås först då en jämn könsfördelning genomsyrar hela samhället. Att män och kvinnor fördelar sig olika på olika områden behöver enligt Sverigedemokraterna inte vara något negativt, och partiet anser därför att de jämställdhetspolitiska målen behöver formuleras om (yrkande 1). Sverigedemokraterna motsätter sig alla former av kvotering och positiv särbehandling på basis av kön och anser att sådan praxis inom offentlig verksamhet bör avvecklas (yrkande 2).

Liberalerna uttrycker i partimotion 2019/20:2057 av Johan Pehrson m.fl. att jämställdhetsintegrering även fortsättningsvis bör vara den bärande strategin i jämställdhetspolitiken (yrkande 1). Inom offentligt finansierad verksamhet handlar det bl.a. om att kvalitetssäkra vård, omsorg och utbildning

utifrån ett jämställdhetsperspektiv, så att kvinnor och män får lika tillgång till resurser och service.

Roza Güclü Hedin och Linus Sköld (båda S) lyfter i motion 2019/20:2330 fram behovet av insatser mot en begränsande och skadlig maskulinitetsnorm till förmån för en tillåtande och ömsesidig sådan, exempelvis genom att Jämställdhetsmyndigheten används som kunskapsresurs.

Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M) anför i motion 2019/20:2018 att regeringen i varje regleringsbrev till samtliga myndigheter och verk bör ange att jämställdhet är en prioriterad fråga som ska genomsyra organisationerna samt att de ska arbeta för att löneskillnader och uppenbara strukturskillnader suddas ut (yrkande 1).

Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) framför i motion 2019/20:157 förslag om att jämställdhetspröva och analysera alla beslut utifrån hur de gynnar eller missgynnar det underrepresenterade könet (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inleda med att lyfta fram det övergripande målet för svensk jämställdhetspolitik, nämligen att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Jämställdhet är i grunden en rättvise- och demokratifråga. Ett jämställt samhälle ger människor möjlighet att utvecklas utan att begränsas av sitt kön.

Även om utvecklingen mot ett jämställt samhälle går framåt återstår en hel del arbete och det behövs en fortsatt långsiktig och tydlig styrning av jämställdhetspolitiken.

Utskottet konstaterar att Sverigedemokraterna i år liksom tidigare år har invändningar mot målen för jämställdhetspolitiken och den politik som regeringen för på området. Utskottet för sin del anser alltså att det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är välformulerat och i allra högsta grad relevant. Ökad jämställdhet är en viktig del av samhällsbygget och bidrar till ekonomisk utveckling genom att både kvinnors och mäns potential tas till vara. Att det ska råda en jämn fördelning av makt och inflytande mellan kvinnor och män måste vara en övergripande samhällelig målsättning, och utskottet tar därmed bestämt avstånd från Sverigedemokraternas förslag om att formulera om målen för jämställdhetspolitiken. Ett förverkligande av en sådan jämställdhetspolitik skulle enligt utskottet innebära att vrida klockan tillbaka för vad som uppnåtts i Sverige på jämställdhetsområdet.

När det gäller Sverigedemokraternas kritiska inställning till kvotering och positiv särbehandling vill utskottet som sin mening framhålla att positiv särbehandling inom diskrimineringslagens ramar är en väl avvägd ordning som utskottet inte ser skäl att förändra utan tvärtom värnar.

Bland annat Liberalerna lyfter fram vikten av jämställdhetsintegrering som ett verktyg i arbetet för att nå de jämställdhetspolitiska målen. Utskottet har ingen annan uppfattning än att jämställdhetsintegrering är ett helt avgörande verktyg för att nå de jämställdhetspolitiska målen. Utskottet delar Liberalernas

beskrivning att jämställdhetsintegrering under lång tid har varit regeringens huvudsakliga strategi för att förverkliga de jämställdhetspolitiska målen. Utskottet finner ingen anledning att tro att denna strategi inte även i fortsättningen skulle vara bärande i jämställdhetspolitiken och ser därför inget behov av att rikta ett tillkännagivande till regeringen i frågan.

Utskottet vill dock, liksom tidigare, notera att det finns behov av fortsatt utvecklingsarbete innan jämställdhetsintegrering har införts fullt ut i Regeringskansliets verksamhet och jämställdhet beaktas i alla relevanta beslutsunderlag. När det gäller jämställdhetsintegrering i myndigheterna (JiM), en fråga som utskottet uppmärksammat vid flera tidigare tillfällen (senast i bet. 2019/20:AU1 och 2018/19:AU8), gör regeringen den samlade bedömningen att JiM-programmet som helhet har bidragit till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen (prop. 2019/20:1 utg.omr. 13). Utskottet välkomnar att JiM-programmet ska fortsätta och att regeringen avser att se över om ytterligare myndigheter bör omfattas av uppdraget. För att de jämställdhetspolitiska målen ska uppnås anser utskottet liksom regeringen att det är av central betydelse att statliga myndigheter jämställdhetsintegrerar sin verksamhet. Därmed instämmer utskottet i motionärernas synpunkt om vikten av att myndigheterna får jämställdhetsdirektiv från regeringen. Utskottet ser dock inte något behov av ett tillkännagivande till regeringen i denna fråga. Frågan om jämställdhetsintegrering i myndigheter har behandlats mer utförligt i utskottets tidigare betänkanden (se t.ex. bet. 2018/19:AU8).

När det gäller jämställdhetsintegrering vill utskottet också påminna om att riksdagen i samband med behandlingen av en skrivelse från regeringen som gäller Riksrevisionens granskning av jämställdhetsintegrering i integrationspolitiken (bet. 2018/19:AU14) har beslutat om ett tillkännagivande om att ett nytt jämställdhetspolitiskt delmål om integration ska införas. Förslaget från riksdagen var att delmålet skulle kunna formuleras som: "Kvinnor och män, flickor och pojkar som invandrar ska mötas av samma förväntningar på alla områden i det svenska samhället och ha samma rättigheter och möjligheter att skapa sig ett självständigt liv i Sverige." Frågan bereds inom Regeringskansliet och utskottet ser fram emot att regeringen återkommer med ett förslag.

I fråga om användningen av jämställdhetsbudgetering, dvs. hur jämställdhetsintegreringen tillämpas i budgetprocessen, noterar utskottet att det sedan ett antal år inom Regeringskansliet pågår ett utvecklingsarbete för en stärkt tillämpning av jämställdhetsbudgetering. Viktiga steg har tagits för att säkerställa att budgetpolitikens jämställdhetseffekter synliggörs i underlag inför budgetbeslut, så att regeringen kan presentera en budget som främjar jämställdhet. Utskottet kommer med stort intresse att följa det fortsatta arbetet med jämställdhetsbudgetering.

När det gäller motionen om maskulinitetsnormer instämmer utskottet i att arbetet med sådana normer är en viktig del i jämställdhetsarbetet. Utskottet konstaterar att regeringen ser mäns engagemang och ifrågasättande av destruktiva manlighetsnormer som en förutsättning för framgång inte minst

när det gäller det jämställdhetspolitiska målet att mäns våld mot kvinnor inklusive hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra (prop. 2019/20:1 utg.omr. 13).

Med hänvisning till pågående arbete och till det som i övrigt anförts ovan ser utskottet inte att det finns skäl för några uttalanden till regeringen från riksdagens sida med anledning av de aktuella motionsyrkandena som därmed avstyrks.

Kvinnors företagande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ett företagarperspektiv i jämställdhetspolitiken, bl.a. med hänvisning till det pågående arbetet inom ramen för det jämställdhetspolitiska delmålet om ekonomisk jämställdhet.

Jämför reservation 10 (L).

Motionen

Liberalerna betonar i partimotion 2019/20:2057 av Johan Pehrson m.fl. vikten av ett företagarperspektiv i jämställdhetspolitiken. En jämställdhetspolitik utan företagarperspektiv riskerar enligt Liberalerna att befästa könsstereotypa föreställningar där företagande och entreprenörskap förknippas med män, medan kvinnor i första hand ses som anställda (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Liberalerna tar i sin motion upp vikten av ett företagarperspektiv i jämställdhetspolitiken. Utskottet håller med om att företagarperspektivet bör värnas i jämställdhetspolitiken och vill påminna om att delmålet om ekonomisk jämställdhet även omfattar företagande, dvs. att kvinnor ska ha samma möjligheter som män att starta och driva företag som kan växa och generera en inkomst (skr. 2016/17:10).

Det kan nämnas att regeringen i sin nationella strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 lyfter fram fortsatta insatser för att främja kvinnors företagande som ett särskilt betydelsefullt område. Enligt strategin eftersträvar regeringen en jämställd fördelning av projektstöd och företagsstöd.

Vidare noterar utskottet att Almi har i uppdrag att särskilt fokusera på kvinnor inom ramen för sitt uppdrag att främja företagande i Sverige bl.a. genom att ge lån till företag som har svårt att få lån av de vanliga kreditinstituten. Riksrevisionen har granskat om arbetet med Almis uppdrag om kvinnors företagande bidrar till att uppfylla det jämställdhetspolitiska delmålet om att kvinnor och män ska ha samma möjligheter att starta och driva

företag (RiR 2019:7). Utskottet välkomnar att regeringen avser att göra en översyn av Almis uppdragsmål och inom ramen för det arbetet beakta Riksrevisionens rekommendationer att överväga en omformulering av Almis uppdragsmål med hänsyn till de jämställdhetspolitiska målen, samt att efterfråga en mer detaljerad redovisning från Almi av hur verksamheten når kvinnor.

Utskottet noterar även att regeringen i april 2019 gav Tillväxtverket i uppdrag att möjliggöra insatser som syftar till att främja nyanlända kvinnors och utrikes födda kvinnors företagande (dnr N2018/00213/FF). I uppdragets genomförande ska Tillväxtverket möjliggöra exempelvis mentorskaps- och nätverksinsatser, men även andra relaterade insatser som syftar till att främja företagande och affärsutveckling i målgruppen. En slutrapport av uppdraget ska lämnas i februari 2022. Utskottet välkomnar uppdraget och följer det med intresse.

Mot bakgrund av det pågående arbetet med att främja kvinnors företagande som en viktig del i att nå målet om ekonomisk jämställdhet avstyrks motionsyrkandet.

Diskriminering på grund av kön och föräldraledighet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden bl.a. om diskriminering av föräldrar och jämställda löner. Utskottet hänvisar främst till pågående arbete.

Jämför reservation 11 (KD) och särskilt yttrande 3 (V).

Motionerna

I partimotion 2019/20:3105 av Ebba Busch Thor m.fl. föreslår Kristdemokraterna att Diskrimineringsombudsmannen ska ges i uppdrag att kartlägga förekomsten av diskriminering eller missgynnande av föräldrar eller gravida i arbetslivet. Exempel på detta kan vara uppsägningar eller hot om uppsägning (yrkande 33). Diskrimineringsombudsmannen bör därefter lämna förslag till tänkbara åtgärder för att stärka skyddet mot diskriminering av föräldrar och gravida i arbetslivet.

Amineh Kakabaveh (-) anför i motion 2019/20:798 att Medlingsinstitutets uppdrag bör förändras så att industrins norm för lönebildning blir förenlig med aktiva insatser för att bryta den strukturella lönediskrimineringen av kvinnodominerade yrken (yrkande 1). Vidare menar motionären att Medlingsinstitutet bör få ett utvidgat uppdrag som också gäller löneskillnader mellan likvärdiga yrken (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att det trots ett mångårigt arbete för att uppnå ekonomisk jämställdhet fortfarande råder olika förutsättningar för kvinnor och män att bl.a. delta och utvecklas i arbetet. Utskottet vill uppmärksamma den handlingsplan för jämställda livsinkomster som presenterades av regeringen i december 2017 (A2017/02477/ARM). Handlingsplanen ger en värdefull riktning för det fortsatta arbetet med att nå ett jämställt arbetsliv och presenterar ett antal olika åtgärder för att förändra utvecklingen. Bland annat har regeringen förstärkt Diskrimineringsombudsmannens förvaltningsanslag med syftet att myndigheten ska kunna förstärka sin tillsynsverksamhet och därmed se till att fler individer ska få sina rättigheter tillvaratagna och diskriminerande strukturer motverkas. Vidare har Arbetsmiljöverket i arbetet med jämställdhetsintegrering integrerat ett genusperspektiv i rutinerna för inspektion och infört en checklista så att frågor om jämställdhet ställs vid tillsyn (Regleringsbrev för budgetåret 2016 avseende Arbetsmiljöverket).

Därutöver har regeringen med anledning av Riksrevisionens rapport Diskrimineringslagens krav på lönekartläggning – ett trubbigt verktyg för att minska löneskillnader mellan könen (RiR 2019:16) uppgett att frågan om behov av ökad kunskap om hur löneskillnader mellan kvinnor och män skiljer sig åt mellan olika branscher och arbetsgivare av olika storlek ska analyseras vidare. Utskottet behandlar regeringens skrivelse 2019/20:48 Riksrevisionens rapport om diskrimineringslagens krav på lönekartläggning i betänkande 2019/20:AU5.

När det gäller Kristdemokraternas yrkande om missgynnande av föräldrar eller gravida i arbetslivet vill utskottet, liksom tidigare år, hänvisa till att det i uppdraget för Diskrimineringsombudsmannen ingår att motverka missgynnande enligt föräldraledighetslagen (se bet. 2018/19:AU8). Av förordningen (2008:1401) med instruktion för Diskrimineringsombudsmannen framgår också att myndigheten har till uppgift att följa och analysera utvecklingen inom sitt ansvarsområde. Utskottet utgår från att myndigheten bedriver ett aktivt arbete utifrån de olika diskrimineringsgrunderna och för att motverka missgynnande enligt föräldraledighetslagen samt att också regeringen noga följer utvecklingen på området. Utskottet noterar också att Diskrimineringsombudsmannen enligt sin årsredovisning för 2018 har drivit ett antal mål om missgynnande i arbetslivet i samband med graviditet och föräldraledighet.

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat frågor om Medlingsinstitutets uppdrag (senast i bet. 2017/18:AU10). Utskottet anser liksom tidigare att det inte finns skäl för riksdagen att rikta ett tillkännagivande till regeringen om att förändra Medlingsinstitutets uppdrag på det sätt som föreslås i motionen.

Utskottet vill sammanfattningsvis understryka att åtgärder för att främja jämställdhet och motverka diskriminering inom arbetslivet är centrala frågor i samhällsbygget. Med det anförda kan utskottet konstatera att det pågår ett aktivt arbete när det gäller åtgärder för jämställdhet i arbetslivet och relaterade

frågor. Utskottet anser därför att det inte finns anledning för riksdagen att rikta några uttalanden till regeringen med anledning av de aktuella motionsyrkandena, vilka därmed avstyrks.

Diskriminering på grund av ålder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder mot diskriminering på grund av ålder. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 12 (L).

Motionerna

Liberalerna uppmärksammar i partimotion 2019/20:3371 av Johan Pehrson m.fl. begreppet ålderism, dvs. fördomar som utgår från en människas ålder och som kan leda till åldersdiskriminering. För att kunna förändra attityden till åsrika människor krävs det en analys av orsakerna bakom anmälningarna till Diskrimineringsombudsmannen om åldersdiskriminering (yrkande 1). För de människor som förutom åldersdiskriminering också utsätts för diskriminering på grund av t.ex. kön eller sexuell läggning behövs det enligt partiet en särskild utredning om förekomst, konsekvenser och åtgärder (yrkande 2). Vidare anser partiet att det bör göras en genomgång av de kronologiska åldersgränser i lagstiftningen som avgör t.ex. vilka stöd och tester som erbjuds inom hälso- och sjukvården (yrkande 6).

Ann-Britt Åsebol m.fl. (M) anser i motion 2019/20:2589 att seniorers villkor och möjligheter på arbetsmarknaden bör förbättras, bl.a. genom attitydförändringar och genom incitament att behålla och rekrytera äldre arbetstagare (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

Skyddet mot åldersdiskriminering är enligt utskottet ett uttryck för ett samhälle som slår vakt om alla människors lika värde och som ger alla möjlighet att utvecklas utifrån sina individuella egenskaper och förutsättningar och sin individuella förmåga. Därigenom bemöts den enskilde utifrån sina särskilda förutsättningar och behov och inte utifrån sin ålder.

Liberalerna anser att det finns behov av att utreda frågan ur olika perspektiv och har förslag på åtgärder i syfte att göra något åt orsakerna till åldersdiskriminering. I en enskild motion uppmärksammas särskilt seniorers villkor på arbetsmarknaden. Som utskottet lyfte fram förra gången dessa frågor behandlades förstärktes skyddet mot åldersdiskriminering i januari 2013 genom en lagändring som innebar att skyddet mot diskriminering på grund av ålder kom att omfatta fler samhällsområden. En annan lagändring i relativ närtid är den utvidgning av skyldigheten för arbetsgivare att arbeta med aktiva

åtgärder som trädde i kraft den 1 januari 2017. Utskottet anser att det genom dessa reformer har skapats förbättrade möjligheter att få till stånd en förändring i samhället, t.ex. när det gäller attityderna gentemot arbetstagare i olika åldersgrupper.

Utskottet noterar också att regeringen i augusti 2018 presenterade en delegation för främjande av äldre arbetskraft. Delegationen ska verka för ett mer inkluderande och åldersoberoende synsätt i arbetslivet. Delegationen ska bidra till ökad kunskap om forskning om äldres möjligheter och även föreslå åtgärder som motverkar åldersdiskriminering för att bättre tillvarata äldres kompetens och erfarenhet (dir. 2018:83). Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 oktober 2020 och är en del av Pensionsgruppens uppgörelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner.

När det gäller människor som förutom åldersdiskriminering också utsätts för diskriminering på grund av t.ex. kön eller sexuell läggning inser utskottet den särskilda problematiken med s.k. multipel diskriminering. Här förtjänar det att uppmärksammas att Diskrimineringsombudsmannen i egenskap av tillsynsmyndighet har möjlighet att driva ärenden med utgångspunkt i flera diskrimineringsgrunder. Utskottet vill också erinra om att den sammanlagning av flera ombudsmän som inrättandet av Diskrimineringsombudsmannen innebar bör ha underlättat för den som utsatts för diskriminering på flera grunder.

Mot bakgrund av det pågående arbetet och vad som i övrigt anförts bör riksdagen inte ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena, som därmed avstyrks.

Diskriminering på grund av funktionsnedsättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder mot diskriminering på grund av funktionsnedsättning. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 13 (V).

Motionerna

Ulrika Heie och Per Lodenius (båda C) uppmärksammar i motion 2019/20:418 att människor med psykisk ohälsa upplever diskriminering i olika livssituationer. Enligt motionärerna behövs det mer forskning, ökad kunskap om psykisk funktionsnedsättning, förbättrad tillgänglighet, utökat samhälleligt stöd m.m. för att värna rättigheterna för personer med psykisk ohälsa.

Per Lodenius och Daniel Bäckström (båda C) anför i motion 2019/20:496 att det i många länder är en rättighet att ta med sig sin assistans- eller ledarhund. Denna rättighet bör enligt motionärerna införas också i Sverige.

Utskottets ställningstagande

Den ökande psykiska ohälsan i befolkningen, inte minst bland barn och unga, är ett problem som utskottet ser mycket allvarligt på. Samhället får inte svika dessa personer, och det är angeläget att ta ett brett grepp om frågan. Det är ett komplext område som kräver ett långsiktigt och hållbart arbete. Inom det egna beredningsområdet vill utskottet till att börja med hänvisa till det utvidgade skydd mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet som infördes 2018. Genom denna förändring kan det förhoppningsvis skapas en ökad tillgänglighet i samhället för personer med bl.a. psykisk funktionsnedsättning.

Utskottet noterar vidare att januariavtalet innehåller åtgärder för att bekämpa psykisk ohälsa, bl.a. ett mål om en köfri barn- och ungdomspsykiatri. Regeringen har också tagit emot betänkandet För att börja med något nytt måste man sluta med något gammalt – Förslag för en långsiktigt hållbar styrning inom området psykisk hälsa (SOU 2018:90) från den nationella samordnaren för utveckling och samordning av insatser inom området psykisk hälsa. Till förslagen hör bl.a. en tioårig strategi för psykisk hälsa för 2020–2030 och tydliga och mätbara nationella mål. Utskottet anser att åtgärder inom området är angelägna men bedömer att det inte finns skäl att rikta något uttalande till regeringen i frågan.

När det gäller frågan om assistanshundförare håller utskottet med motionärerna om att arbetet för att motverka diskriminering av personer med funktionsnedsättning som har assistanshund är en angelägen fråga. Utskottet vidhåller dock inställningen att det inte är lämpligt att i lagen särskilt peka ut vissa situationer som bristande tillgänglighet. I enlighet med detta är det inte heller aktuellt att särskilt lagstifta om tillgänglighet för assistanshundar (för tidigare behandling, se t.ex. bet. 2016/17:AU14).

Med det ovan anförda avstyrks motionsyrkandena.

Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. åtgärder mot diskriminering på grund av etnisk tillhörighet. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 14 (V), 15 (KD) och 16 (L).

Motionerna

Vänsterpartiet förespråkar i kommittémotion 2019/20:220 av Christina Höj Larsen m.fl. att det ska tillsättas en kriskommission mot diskriminering (yrkande 32). Enligt partiet måste det tas kraftfulla tag mot den diskriminering

som nyanlända utsätts för i samhället. Kriskommissionen bör arbeta för en samlad lösning på försörjningsbehoven och mot strukturell diskriminering.

Kristdemokraterna anser i kommittémotion 2019/20:3124 av Désirée Pethrus m.fl. att i den nationella plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott som regeringen presenterat bör diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning inkluderas bland de utpekade fokusområden som är föremål för förebyggande och motverkande insatser (yrkande 8).

Liberalerna anför i kommittémotion 2019/20:3360 av Gulan Avci m.fl. att rasism, främlingsfientlighet och intolerans måste bekämpas (yrkande 21). Ett effektivt arbete mot diskriminering nämns som en viktig komponent i detta arbete. Det ska kosta att diskriminera och den som drabbas ska kunna få hjälp och upprättelse.

I samma kommittémotion talar Liberalerna vidare om att diskriminering på arbetsmarknaden måste bekämpas (yrkande 22). Ingen ska hållas tillbaka av fördomar och diskriminering, men enligt Liberalerna är det dessvärre så att många nyanlända möts av både direkt och indirekt diskriminering bl.a. på arbetsmarknaden.

Utskottets ställningstagande

Rasism och hatbrott kan aldrig accepteras. Alla människor ska ha frihet och förutsättningar att leva det liv de vill. Ett effektivt arbete mot rasism och hatbrott är enligt utskottet en förutsättning för att nå det övergripande målet om ett samhälle fritt från diskriminering.

Utskottet vill inledningsvis lyfta fram den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott som antogs av regeringen i november 2016. Som också anføres i förordet till planen krävs det ett kontinuerligt och brett arbete i kampen för inkludering och mot rasism. Med utgångspunkt i regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen gör utskottet bedömningen att planen har bidragit till att synliggöra och på ett riktat sätt motverka de olika formerna av rasism och liknande former av fientlighet.

Med detta sagt instämmer utskottet givetvis till fullo i Liberalernas uppmaning att rasism, främlingsfientlighet och intolerans måste bekämpas. Utskottet noterar att det i januariavtalet anges att arbetet mot våldsbejakande extremism samt antiziganism, antisemitism, islamofobi och all annan form av rasism ska stärkas.

Utskottet ställde sig också under höstens budgetbehandling bakom en förstärkning av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. På så sätt kan en struktur för samordning och uppföljning bidra till ett långsiktigt strategiskt arbete. En förstärkning ger också utrymme för fortsatta och nya insatser inom ramen för planens fokusområden genom uppdrag till olika myndigheter respektive stöd till det civila samhället.

Vidare har utskottet förståelse för de resonemang som ligger bakom Vänsterpartiets förslag om att tillsätta en kriskommission mot diskriminering. Diskrimineringen i samhället, inte minst mot nyanlända invandrare, får allvarliga konsekvenser, både för enskilda individer och för samhället i stort. När det gäller det konkreta förslaget om att tillsätta en särskild kommission är utskottet fortfarande inte berett att ställa sig bakom ett sådant initiativ (för tidigare behandling, se bet. 2018/19AU:8). Utskottet vill här hänvisa till det hela tiden pågående arbete som regeringen bedriver för att främja en öppen och inkluderande demokrati, vilket är en förutsättning för ett samhälle som håller ihop. Mer konkret kan exempelvis nämnas det arbete som bedrivs inom utredningen En effektiv och ändamålsenlig tillsyn över diskrimineringslagen som bl.a. har i uppdrag att analysera om nuvarande bestämmelser om tillsyn över aktiva åtgärder är ändamålsenliga för en effektiv efterlevnad av lagen och vid behov föreslå ändringar som kan leda till en ökad efterlevnad (dir. 2018:99). Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2020.

Utskottet finner i sammanhanget också skäl att hänvisa till det arbete som bedrivs för att minska och motverka segregationen i samhället. Utskottet noterar att regeringen antagit en långsiktig strategi för att minska och motverka segregation. Vad som krävs är insatser både för att förbättra situationen i områden med socioekonomiska utmaningar och för att motverka strukturella orsaker till segregation. Utskottet ställde sig därför under höstens budgetbehandling bakom förslaget om ett nytt riksdagsbundet mål som fokuserar på båda dessa aspekter, nämligen minskad segregation, jämlika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor samt goda livschanser för alla.

När det gäller frågan om tillgång till hjälp och upprättelse för den som drabbas av diskriminering som tas upp i Liberalernas motion vill utskottet, liksom när det förra gången behandlade ett liknande yrkande, hänvisa till den pågående beredningen av betänkandet Bättre skydd mot diskriminering (SOU 2016:87). Utredningen har bl.a. haft som syfte att skapa ett system där aktörer på olika nivåer arbetar aktivt mot diskriminering – ett system där olika aktörer kan komplettera och stödja varandra i arbetet mot diskriminering och genom att ge stöd och hjälp till dem som har utsatts för diskriminering. Utskottet ser i nuläget inga skäl att rikta något initiativ till regeringen och därmed föregripa den pågående beredningsprocessen av utredningens förslag.

När det gäller Kristdemokraternas yrkanden om diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning har utskottet inte mycket att tillägga utöver vad som sagts vid tidigare ställningstaganden (senast i bet. 2018/19:AU8). Det förtjänar ändå att upprepas att utskottet fullt ut delar Kristdemokraternas syn på att hatbrott på religiös grund måste tas på allra största allvar. Utskottet anser att den aktuella och förstärkta nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott tillgodoser detta. Med ökade medel får exempelvis Myndigheten för stöd till trossamfund i uppdrag att höja kunskapen om säkerhet för moskéer och muslimska församlingar samt aktörers utsatthet för islamofobi och hatbrott. Enligt utskottet bör riksdagen alltså inte ta något initiativ i denna fråga.

Med det sagda anser utskottet att det inte finns skäl för några uttalanden till regeringen från riksdagens sida. De aktuella motionsyrkandena avstyrks därmed.

Diskriminering på grund av politisk åskådning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om politisk åskådning. Utskottet hänvisar bl.a. till gällande bestämmelser.

Motionerna

Michael Rubbestad och Sven-Olof Sällström (båda SD) anser i motion 2019/20:682 att regeringen bör utreda möjligheterna dels att införa politisk åskådning som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen (yrkande 1), dels att införliva politisk åskådning som diskrimineringsgrund i Diskrimineringsombudsmannens uppdrag (yrkande 2).

Att politisk uppfattning ska införas som diskrimineringsgrund i den svenska lagstiftningen föreslår också Eric Westroth (SD) i motion 2019/20:111. Enligt motionären lämnar svensk lagstiftning helt öppet inte bara för direkt och indirekt diskriminering utan även för trakasserier mot personer på grund av deras politiska uppfattning eller åsikt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att det förbud mot diskriminering som finns i Europakonventionen bl.a. gäller politisk eller annan åskådning. Europakonventionen gäller som direkt tillämplig lag i Sverige (prop. 1993/94:117, bet. 1993/94:KU24, rskr. 1993/94:246).

När det gäller frågan om vilka diskrimineringsgrunder som pekas ut i diskrimineringslagen kan utskottet konstatera att regeringen när lagstiftningen infördes gjorde bedömningen att den lämpligaste lösningen var att utgå från vad som framgick av olika EU-direktiv, och därmed föreslog regeringen sju diskrimineringsgrunder: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning och ålder.

Med det sagda ser utskottet inte skäl att i nuläget överväga en annan ordning. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Utvärdering av diskrimineringslagen m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. utvärdering av diskrimineringslagen. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete. Jämför reservation 17 (M), 18 (V), 19 (KD) och 20 (L).

Motionerna

Moderaterna anför i kommittémotion 2019/20:3189 av Mats Green m.fl. att det är angeläget att säkerställa att diskrimineringslagen har haft avsedd effekt och att den därför bör utvärderas (yrkande 3). Inom ramen för översynen bör bl.a. möjligheten att stärka påföljderna för brott mot diskrimineringslagen utvärderas.

Vänsterpartiet anser i kommittémotion 2019/20:220 av Christina Høj Larsen m.fl. att synen på diskriminering som brott behöver uppgraderas. Partiet anser att regeringen bör återkomma med förslag på höjda skadestånd i diskrimineringsmål och en rätt för arbetssökande som diskrimineras att få skadestånd (yrkande 33).

I kommittémotion 2019/20:3124 av Désirée Pethrus m.fl. anför Kristdemokraterna att religionsfriheten förvisso är central men att vissa inslag i utövandet inte kan anses skyddas av diskrimineringsgrunderna eftersom det skulle störa normal mänsklig interaktion. Kristdemokraterna anser därför att lagstiftningen bör förtydligas så att det inte råder några tveksamheter om t.ex. att arbetsgivare får kräva att anställda visar ansiktet (yrkande 27).

Liberalerna anser i kommittémotion 2019/20:3360 av Gulan Avci m.fl. att diskrimineringslagen bör utvärderas (yrkande 4). Enligt partiet bör en sådan översyn bl.a. inkludera den nuvarande modellen med en statlig diskrimineringsombudsman i kombination med statsstödda fristående antidiskrimineringsbyråer. Liknande förslag om utvärdering har Liberalerna i kommittémotion 2019/20:2758 av Barbro Westerholm m.fl. (yrkande 10).

Vidare i kommittémotion 2019/20:3360 av Gulan Avci m.fl. anser Liberalerna att det i diskrimineringslagen måste tydliggöras var gränsen går mellan religionsfrihet och likabehandling av kvinnor och män samt flickor och pojkar (yrkande 3). Att jobba för likabehandling och jämställdhet måste enligt Liberalerna vara förenligt med svensk diskrimineringslagstiftning.

I motion 2019/20:2835 anser Fredrik Schulte (M) att diskrimineringslagstiftningen bör ses över mot bakgrund av de enligt motionären oproportionerligt höga skadeståndsbelopp som kan utdömas (yrkande 2).

Martina Johansson (C) anser i motion 2019/20:166 att skyldigheten för alla arbetsgivare att ha en plan för att motverka diskriminering för de mindre företagen är ett hinder för tillväxt. Motionären anser därför att det bör utredas om lagstiftningen kan differentieras utifrån storleken på företaget (yrkande 4).

Utskottets ställningstagande

När det gäller diskrimineringslagen och dess syfte att på sikt förändra en samhällsstruktur som bygger på normer och värderingar är det enligt utskottet svårt att mäta effekterna av lagstiftningen. Inte desto mindre är utskottets uppfattning att det är angeläget att följa utvecklingen på området och vid behov vidta åtgärder. Utskottet konstaterar att diskrimineringslagen har genomgått en rad reformer under det dryga decennium den har varit i kraft.

Utskottet noterar att motionerna i avsnittet efterfrågar alltifrån en generell översyn av lagen till mer specifika ändringar i diskrimineringslagen. Liksom vid tidigare behandling av liknande yrkanden (senast i bet. 2018/19:AU8) vill utskottet inledningsvis hänvisa till betänkandet Bättre skydd mot diskriminering (SOU 2016:87) som bl.a. innefattar förslag om att säkerställa effektiva sanktioner mot diskriminering. I betänkandet finns även överväganden kring behovet att förtydliga Diskrimineringsombudsmannens roll och mandat. Betänkandet har remissbehandlats och utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet.

I sammanhanget vill utskottet också uppmärksamma den utredning som tillsatts med uppdraget att se över vilka åtgärder som behövs för att säkerställa efterlevnad av bestämmelserna om aktiva åtgärder i diskrimineringslagen (dir. 2018:99). Liksom regeringen anser utskottet att det behövs skarpare sanktioner mot arbetsgivare som inte följer lagstiftningen om diskriminering och trakasserier. Utskottet vill emellertid avvakta den pågående beredningen i Regeringskansliet vad gäller både det nämnda betänkandet och den sittande utredningens förslag innan det överväger eventuella initiativ till en utvärdering av diskrimineringslagen så som föreslås av bl.a. Moderaterna och Liberalerna.

Såväl Kristdemokraterna som Liberalerna efterfrågar en översyn av diskrimineringslagstiftningen i relation till religionsfriheten. Kristdemokraterna framhåller arbetsgivarens rätt att kräva att vissa rutiner ska gälla alla på arbetsplatsen, medan Liberalerna understryker att arbete med likabehandling och jämställdhet inte får begränsas av bestämmelser i diskrimineringslagen. Utskottet för sin del konstaterar att religionsfrihetens gränser är en komplex fråga som fått stor uppmärksamhet under senare år. Könseparerade badtider är ett exempel på en fråga där förhållandet mellan jämställdhet och religiösa normer ställs på sin spets. Utskottet noterar att Diskrimineringsombudsmannen har granskat frågan om separerade badtider och gjort bedömningen att utrymmet för avsteg från likabehandlingsprincipen är snävt men att det i vissa fall, i andra inte, finns tillfällen då undantag är förenliga med bestämmelserna i diskrimineringslagen (DO, GRA 2016/8 och GRA 2016/9). Vidare kan noteras att Arbetsdomstolen i ett mål ansåg att en kvinna som under en anställningsintervju med hänvisning till sin religion inte handhälsat på en man utsatts för indirekt diskriminering eftersom företaget avbröt rekryteringsförfarandet (AD, dom nr 51/18, mål nr A 46/17). Utskottet utgår från att regeringen noga följer debatten om religionsfrihetens gränser och att den i alla sammanhang värnar arbetet med likabehandling och jämställdhet.

Utskottet anser därmed inte att det är nödvändigt att riksdagen tar något initiativ i frågan.

När det gäller rätt till skadestånd för arbetssökande som diskriminerats, som Vänsterpartiet föreslår, vidhåller utskottet här sin tidigare uppfattning att den nuvarande ordningen är väl avvägd, dvs. att diskrimineringsersättning kan tilldömas som kompensation för kränkningen men att det inte ges ersättning för förlust som uppkommer (se 5 kap. 1 § andra stycket diskrimineringslagen). Utskottet är alltså inte berett att ställa sig bakom ett initiativ om att utöka rätten till skadestånd för arbetssökande som diskriminerats.

När det gäller bestämmelserna om skyldigheten för arbetsgivare att arbeta med aktiva åtgärder anser utskottet att detta krav fyller en viktig funktion i arbetet mot diskriminering. Utskottet tolkar det som att motionsförslaget om en begränsning av krav på en plan för att motverka diskriminering avser just de aktiva åtgärderna, men är i alla händelser inte berett att i nuläget ompröva det gällande regelverket.

Med hänvisning till pågående arbete samt till det som i övrigt anförts avstyrker utskottet sammanfattningsvis samtliga motionsyrkanden.

Diskrimineringsombudsmannen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om Diskrimineringsombudsmannens uppdrag. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 21 (M).

Motionen

Enligt kommittémotion 2019/20:3189 av Mats Green m.fl. vill Moderaterna följa upp och säkerställa att Diskrimineringsombudsmannens uppdrag att stötta och sprida kunskap har avsedd effekt (yrkande 2). Partiet hänvisar till uppgifter om arbetsgivares bristfälliga kunskaper om skyldigheten att motverka diskriminering bl.a. genom aktiva åtgärder.

Utskottets ställningstagande

En självklar utgångspunkt för att diskrimineringslagen ska få ett verkligt genomslag i samhället är att de som omfattas av bestämmelserna i lagen dels har kännedom om dessa, dels har viljan att följa reglerna. Vad som också krävs är att det finns en effektiv tillsyn över lagen med effektiva sanktioner när bestämmelserna inte följs. Utskottet antar att Moderaterna i sin motion är inne på liknande tankegångar när de föreslår att Diskrimineringsombudsmannens arbete med kunskapsspridning om arbetsgivares skyldigheter bl.a. i fråga om aktiva åtgärder ska utvärderas. Diskrimineringsombudsmannen ska som

ansvarig tillsynsmyndighet i första hand försöka få dem som omfattas av lagen att frivilligt följa den. Arbetsgivare eller utbildningsanordnare som inte följer bestämmelserna om aktiva åtgärder kan föreläggas att vid vite fullgöra sina skyldigheter.

Utskottet vill även i detta avsnitt hänvisa till den ovan nämnda utredningen En effektiv och ändamålsenlig tillsyn över diskrimineringslagen som bl.a. har i uppdrag att analysera om nuvarande bestämmelser om tillsyn över aktiva åtgärder är ändamålsenliga för en effektiv efterlevnad av lagen och vid behov föreslå ändringar som kan leda till en ökad efterlevnad (dir. 2018:99). Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2020. Utskottet ser i nuläget inga skäl att rikta något initiativ till regeringen och därmed föregripa den kommande beredningsprocessen.

Utskottet vill också uppmärksamma att Diskrimineringsombudsmannen – just mot bakgrund av de uppgifter som Moderaterna hänvisar till – fått i uppdrag att vidta särskilda kunskaphöjande insatser för att arbetsgivare ska ha kännedom om kraven i diskrimineringslagen på aktiva åtgärder (A2019/01324/MRB).

Mot bakgrund av det pågående arbetet bör riksdagen inte ta något initiativ med anledning av motionsyrkandet, som därmed avstyrks.

Jämlikhetsdata

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om jämlikhetsdata. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 22 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:539 av Ali Esbati m.fl. påtalar Vänsterpartiet att Sverige till skillnad från många andra länder saknar jämlikhetsdata, dvs. information om hur olika diskrimineringsgrunder, såsom religion, hudfärg eller etnicitet, är fördelade i populationen och hur de samverkar med varandra. Avsikten med jämlikhetsdata är enligt Vänsterpartiet att undersöka förekomsten och effekterna av diskriminering. Förslaget är att Statistiska centralbyrån ges i uppdrag att upprätta jämlikhetsdata som bygger på samtliga diskrimineringsgrunder i de relevanta årliga enkätundersökningar som görs (yrkande 13).

Även Leila Ali-Elmi och Annika Hirvonen Falk (båda MP) har i motion 2019/20:3318 liknande förslag om jämlikhetsdata (yrkandena 1 och 2). Motionärerna hänvisar bl.a. till att det regelbundet görs kartläggningar av både kön och ålder för att komma åt diskriminering på exempelvis arbetsmarknaden men att det saknas motsvarande data om de övriga diskrimineringsgrunderna.

Utskottets ställningstagande

Det tål att upprepas många gånger att Sverige ska vara ett tolerant och humant samhälle präglad av mångfald och respekt för individens mänskliga rättigheter, där alla människor är lika mycket värda. Som utskottet förstår motionsförslagen handlar det om att samla in data om olika minoritetsgrupper och på så vis göra det möjligt att få en bättre bild av dessa gruppers utsatthet och därmed öka möjligheterna att motverka diskriminering.

Övergripande uppgifter om levnadsförhållanden utgör ett viktigt och många gånger nödvändigt underlag för att utforma och följa upp politiska beslut. Sverige har emellertid en restriktiv syn på statistik och datainsamling i förhållande till bl.a. de nationella minoriteterna. Utskottet är medvetet om kritiken på området från exempelvis Europarådet, vilken också nämns i Vänsterpartiets motion, men ser ingen anledning att för närvarande ompröva inställningen till datainsamling när det gäller dessa grupper eller andra minoritetsgrupper.

I sammanhanget vill utskottet framhålla vikten av att visa lyhördhet inför olika gruppers förutsättningar och behov. Enligt vad utskottet erfar finns det t.ex. bland afrosvenskar och sverigefinländare stöd för denna typ av datainsamling medan det bland judar och romer finns ett uttalat motstånd (se t.ex. DO, LED2015/213 och DO 2012, Statistikens roll i arbetet mot diskriminering).

I övrigt när det gäller livssituationen för olika grupper med utgångspunkt i diskrimineringsgrunder bör nämnas att Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att analysera utvecklingen av hälsan och hälsans bestämningsfaktorer och hur bestämningsfaktorerna fördelas efter kön, etnisk eller kulturell bakgrund, socioekonomisk tillhörighet, sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, funktionsnedsättning och ålder (SFS 2013:1020). I sammanhanget förtjänar det också att uppmärksammas att Statistiska centralbyrån har fått i uppdrag att ta fram ett stödmaterial för hur offentliga aktörer kan inkludera binära och ickebinära transpersoner i enkäter och undersökningar (A2019/01273/MRB).

Sammanfattningsvis kan utskottet ha en viss förståelse för avsikten bakom motionsförslagen men är för den skull inte berett att i nuläget ta initiativ på området. Motionerna avstyrks därmed.

Stärkt skydd på EU-nivå för hbtq-personer m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. arbetet på EU-nivå när det gäller åtgärder mot diskriminering. Utskottet hänvisar främst till pågående arbete.

Jämför reservation 23 (V) och 24 (L).

Motionerna

Vänsterpartiet betonar i kommittémotion 2019/20:3356 av Yasmine Posio m.fl. vikten av att regeringen i EU-arbetet aktivt driver hbtq-frågor. Detta bör enligt partiet innebära att regeringen bl.a. agerar för att antidiskrimineringsinitiativet omfattar diskriminering på grund av sexuell läggning såväl som könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristiska (yrkande 9).

I kommittémotion 2019/20:2758 av Barbro Westerholm m.fl. lyfter Liberalerna fram diskrimineringskyddet på EU-nivå för hbtq-personer (yrkande 14). I sammanhanget talar Liberalerna bl.a. om vikten av att regeringen arbetar vidare för att antidiskrimineringsdirektivet slutligen antas, och att arbetet för att inkludera också alla transpersoner i EU:s diskrimineringslagstiftning fortsätter.

Teres Lindberg m.fl. (S) anför i motion 2019/20:3302 att det finns mycket Sverige kan göra för att stärka den internationella solidariteten med hbtq plus; bl.a. bör regeringen verka för att EU:s diskrimineringslagstiftning förstärks. Målet är en sammanhållen lagstiftning som omfattar alla diskrimineringsgrunder och gäller även utanför arbetsmarknaden (yrkande 6).

I motion 2019/20:1930 uppmärksammar Robert Hannah (L) konceptet vitbok som ett sätt för staten att göra upp med sin egen historia av förtryck av svenska minoritetsgrupper. Motionären föreslår en vitbok om hur hbt-personer historiskt har behandlats i Sverige.

Utskottets ställningstagande

När det gäller hbtq-personers rättigheter i Sverige och resten av världen kan utskottet konstatera att utmaningarna består. Hot och hat liksom diskriminering gentemot hbtq-personer förekommer fortfarande. I Sverige har denna grupp sämre psykisk hälsa än befolkningen i stort, och situationen för transpersoner är särskilt oroande. Utskottet ställde sig under höstens budgetbehandling bakom en förstärkning av strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Detta innebär bl.a. att en handlingsplan med fokus på aktuella utmaningar och konkreta åtgärder tas fram för att kraftsamla arbetet för hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter. De reformer som nu genomförs för att motverka

rasism och stärka hbtq-personers rättigheter utgör tillsammans en historiskt stor satsning som utskottet välkomnar.

När det gäller det europeiska samarbetet och skyddet mot diskriminering instämmer utskottet visserligen i Vänsterpartiets och Liberalernas uppfattning att det s.k. antidiskrimineringsdirektivet (COM(2008) 426) efter så många års förhandlingar nu slutligen måste kunna antas. Utskottet har haft överläggningar med regeringen om den svenska ståndpunkten (prot. 2015/16:4§ 2) och fäster sin tilltro till att regeringen i enlighet med ståndpunkten verkar för att direktivet ska kunna antas, men kan samtidigt konstatera att det krävs dels enhällighet i EU:s ministerråd, dels Europaparlamentets godkännande för att direktivet ska antas.

När det gäller frågan om att inom ramen för antidiskrimineringsdirektivet också föra in diskrimineringsgrunden könsöverskridande identitet eller uttryck på EU-nivå kan utskottet konstatera att enligt artikel 19 i fördraget om EU:s funktionssätt kan EU lagstifta om åtgärder för att bekämpa diskriminering på grund av kön, ras, etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning. Listan av grunder är alltså begränsad till dessa. En person som identifierar sig som transsexuell och planerar eller har genomgått en könsbekräftande operation omfattas av skyddet mot diskriminering via diskrimineringsgrunden kön.

Utskottet noterar i sammanhanget att EU-kommissionen anser att när det gäller åtgärder som rör bl.a. icke-diskriminering är det motiverat att överväga att övergå från beslut med enhällighet under ett särskilt lagstiftningsförfarande till beslut med kvalificerad majoritet eller till det ordinarie lagstiftningsförfarandet (COM(2019) 186). Utskottet har ställt sig bakom regeringens ståndpunkt i meningen att konsekvenserna av ett effektivare beslutsfattande på området icke-diskriminering förtjänar vidare diskussion (prot. 2018/19:33 § 4).

Utskottet noterar vidare att ministerrådet (Epsco) den 24 oktober 2019 förde en riktlinjedebatt om förstärkt antidiskrimineringsarbete i EU och om olika möjligheter att mer effektivt ta itu med den diskriminering som förekommer vid sidan av anställnings- och yrkesområdet. Sverige uppmärksammade i sitt inlägg att diskriminering fortfarande var en stor utmaning inom unionen och uppmanade till fortsatt arbete mot diskriminering inom EU. Utskottet står som sagt bakom regeringens linje och välkomnar förslaget om ett brett skydd mot diskriminering, dvs. skydd mot diskriminering på grund av religion, övertygelse, funktionsnedsättning, ålder och sexuell läggning.

Viktigt att nämna är också att EU-kommissionen i sitt arbetsprogram för 2020 har annonserat en särskild hbtq-strategi. Målsättningen är att försäkra sig om jämlikhet för alla hbtq-personer, med särskilt fokus på att skydda de mest utsatta. Utskottet kommer självklart att med intresse följa detta ärende.

Med det sagda anser utskottet att det inte finns skäl för något initiativ från riksdagens sida. De aktuella motionsyrkandena avstyrks därmed.

Reservationer

1. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 1 (SD)

av Magnus Persson (SD), Ebba Hermansson (SD) och Alexander Christiansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:97 av Ebba Hermansson (SD),
bifaller delvis motion
2019/20:973 av Olle Thorell (S) och
avslår motion
2019/20:319 av Malin Larsson och Jasenko Omanovic (båda S).

Ställningstagande

Trots att Sverige toppar listorna över världens mest jämställda länder är mäns våld mot kvinnor fortfarande ett reellt problem och ett hot mot jämställdheten som måste tas på största allvar. Regeringens ambition att mäns våld mot kvinnor ska upphöra är både bra och välbehövlig, men till skillnad från utskottet anser vi inte att den nationella strategin är tillräckligt tydlig när det gäller en nollvision för kvinnovåldet.

En nollvision som uttalat mål skulle ännu tydligare visa på frågans allvar. Ingen ska någonsin behöva tvivla på huruvida samhället verkligen prioriterar denna fråga och ägnar den största möjliga uppmärksamhet. Vi anser därför att regeringen bör ta initiativ till en nollvision för kvinnovåld. En uttalad sådan vision skulle bidra till arbetet med att även i fortsättningen ligga i framkant när det kommer till jämställdhet.

2. Nationellt centrum för kvinnofrid, punkt 2 (M, SD, KD)

av Mats Green (M), Magnus Persson (SD), Josefin Malmqvist (M), Ebba Hermansson (SD), Alexander Christiansson (SD), Ann-Sofie Lifvenhage (M) och Désirée Pethrus (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2726 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) i Uppsala har inte bara byggt upp en verksamhet med direkt stöd till våldsutsatta kvinnor genom Kvinnofridsmottagningen och Kvinnofridslinjen utan har också, precis som utskottet noterar, haft ett kunskapsuppdrag med metodutveckling, utbildning, information, kunskapsammansättningar och analys av forskningsbehov. Till skillnad från utskottet kan vi på intet sätt ställa oss bakom att den sistnämnda verksamheten fördes över till Jämställdhetsmyndigheten när den inrättades.

Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna var från början starkt kritiska till inrättandet av Jämställdhetsmyndigheten. Ett aktivt jämställdhetsarbete måste bedrivas inom alla relevanta myndigheter för att få genomslag. Vi befarade att inrättandet av Jämställdhetsmyndigheten skulle ske på bekostnad av befintliga, väl fungerande verksamheter, vilket nu har visat sig bli fallet.

För att behålla den gedigna kunskap och erfarenhet som har byggts upp och för att värna det viktiga och angelägna arbetet med att stödja brottsoffer och berörda myndigheter som NCK bedriver anser vi att regeringen skyndsamt bör vidta åtgärder så att verksamheten kan bedrivas fullskaligt och utan avbrott vid Uppsala universitet.

3. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 3 (M)

av Mats Green (M), Josefin Malmqvist (M) och Ann-Sofie Lifvenhage (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2019/20:2726 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 2 och 3 samt
2019/20:2833 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 28 och
avslår motionerna
2019/20:405 av Solveig Zander (C) yrkande 5,
2019/20:646 av Désirée Pethrus (KD) yrkande 2,
2019/20:810 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 4,
2019/20:1928 av Arman Teimouri (L),
2019/20:2745 av Juno Blom m.fl. (L) yrkandena 1 och 7,

2019/20:3118 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkandena 1, 2, 20 och 30–32, 2019/20:3124 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkandena 10 och 25 samt 2019/20:3172 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1–4.

Ställningstagande

I Sverige ska ingen ha rätt att hindra någon annan från att gå ut och röra sig fritt, träffa kompisar, besöka ett badhus, jobba eller skaffa sig en utbildning. Men i dag lever många vuxna och barn under hedersrelaterat våld och förtryck. Att blunda för hedersvåld och hedersförtryck är att svika de människor som är utsatta. När värderingarna om jämställdhet och frihet utmanas måste det motverkas dels genom en livskraftig värderingsdebatt, dels genom konkret politik. Det svenska samhället behöver arbeta mer aktivt med att motarbeta ojämställdhet och stödja människor och organisationer som verkar för jämställdhet och respekt för individens frihet i alla delar av Sverige. Till skillnad från utskottet nöjer vi oss inte med det arbete som pågår. Vi anser att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att motverka parallellsamhällen och förtryck.

Vi håller med utskottet om att det pågår ett omfattande och viktigt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck lokalt i kommunerna, på länsnivå och regional nivå och nationellt. Detta är bra, men vi anser att ännu mer måste göras. Vi presenterar här två konkreta förslag.

Länsstyrelserna har, som också utskottet lyfter fram, haft ett särskilt ansvar i arbetet med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Vi anser att regeringen bör se till att detta arbete följs upp regelbundet.

Sveriges kommuner och län har dessutom kommit olika långt i arbetet med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Vi anser därför att regeringen dels bör se till att i varje län identifiera kommuner som har kommit längre än andra i arbetet med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck, dels bör bygga upp en struktur för utvecklingsarbete och erfarenhetsutbyte.

Avslutningsvis vill vi hänvisa till Moderaternas elva förslag i kommittémotion 2019/20:3064 om hur hedersrelaterad brottslighet ska bekämpas. Förslagen behandlas i justitieutskottet och vi hänvisar till beredningen där.

4. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 3 (SD)

av Magnus Persson (SD), Ebba Hermansson (SD) och Alexander Christiansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2019/20:810 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 4,

2019/20:2726 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 2 och 3 samt

2019/20:3118 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkandena 1, 2, 20 och 30–32, bifaller delvis motion

2019/20:3172 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1–4 och

avslår motionerna

2019/20:405 av Solveig Zander (C) yrkande 5,

2019/20:646 av Désirée Pethrus (KD) yrkande 2,

2019/20:1928 av Arman Teimouri (L),

2019/20:2745 av Juno Blom m.fl. (L) yrkandena 1 och 7,

2019/20:2833 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 28 och

2019/20:3124 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkandena 10 och 25.

Ställningstagande

Att hedersrelaterade brott begås i Sverige i dag är något vi tyvärr måste förhålla oss till och arbeta för att motverka. Politiken måste ta hedersutsattas situation på största allvar och erbjuda ett långvarigt skydd. Som utskottet konstaterar sker mycket arbete på området, men vi anser att detta är långt ifrån tillräckligt och har en rad konkreta förslag.

För att kunna motverka ytterligare utbredning av hedersvåldet är det viktigt att de som kommer från en kultur där hedersförtryck är norm tidigt informeras om att andra normer råder i Sverige och att hedersförtryck aldrig kommer att accepteras här. Vi anser därför att regeringen bör intensifiera arbetet med informationsspridning som ska ge en god introduktion till de normer och den värdegrund som utgör basen för den svenska jämställdheten. Detta arbete behöver nå ut till de individer som i dag lever i utanförskapsområden präglade av hederskulturer och till de personer som beviljas uppehållstillstånd i Sverige och kommer från hederskulturer. Vi anser också att regeringen bör verka för utökad informationsspridning till personer som riskerar att utsättas för hedersbrott.

Vidare behöver personer som genom sin yrkesutövning kommer i kontakt med individer som lever i en hederskultur ha goda kunskaper om och en djup förståelse för hedersbegreppet, dess bakgrund och dess roll i vissa samhällen. Detta förbättrar möjligheterna att upptäcka hedersförtryck och hedersvåld såväl som möjligheterna att erbjuda offren den hjälp som behövs. Nyckelpersoner som jobbar inom vård och omsorg, förskola, skola och fritidsverksamhet, socialtjänst, Polismyndigheten och rättsväsendet måste få utökade kunskaper i detta ämne. De måste känna till vad som särskiljer hedersnormer från de normer som utgör fundamentet för västvärldens samhällen. De måste också förstå hur dessa skillnader uppkommit, hur de kan identifieras och vad de resulterar i. Vi anser att regeringen bör utöka

satsningarna på att sprida kunskap om hedersproblematikens grunder till vissa nyckelpersoner.

Vi anser inte att stödet till de delar av civilsamhället som i dag föredömligt stödjer personer som utsätts för denna typ av brottslighet är tillräckligt. Regeringen bör utöka stödet till de delar av civilsamhället som arbetar mot hedersbrott. Vi menar vidare att det är av stor vikt att det kommer till stånd en nationell samordning under statligt ansvar för att nå en likvärdig nivå av trygghet och kunskap i landets alla kommuner. Därtill anser vi att regeringen bör tillgodose behovet av nya utredningar kopplade till hedersrelaterad brottslighet.

Vi stöder vidare Moderaternas förslag om att dels regelbundet följa upp länsstyrelsernas arbete med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck, dels i varje län identifiera de kommuner som kommit längre än andra i arbetet med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck och med att bygga upp en struktur för utvecklingsarbete och erfarenhetsutbyte.

Avslutningsvis vill vi uppmärksamma Sverigedemokraternas budgetförslag för 2020 där vi presenterade breda satsningar för att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, bl.a. en satsning på jourer med hedersvåld som särskilt kompetensområde (se bet. 2019/20:AU1). Vi har även förslag om kraftiga straffskärpningar för all form av hedersrelaterad brottslighet som behandlas i justitiekotetten (se bet. 2019/20:JuU23).

5. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 3 (KD)

av Désirée Pethrus (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2019/20:646 av Désirée Pethrus (KD) yrkande 2,

2019/20:2726 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 2 och 3 samt

2019/20:3124 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkandena 10 och 25 samt avslår motionerna

2019/20:405 av Solveig Zander (C) yrkande 5,

2019/20:810 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 4,

2019/20:1928 av Arman Teimouri (L),

2019/20:2745 av Juno Blom m.fl. (L) yrkandena 1 och 7,

2019/20:2833 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 28,

2019/20:3118 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkandena 1, 2, 20 och 30–32 samt

2019/20:3172 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Kontroll är ett kännetecknande karaktärsdrag för den växande hedersproblematiken. Att få sin frihet beskuren för att möta släktens krav är tyvärr en verklighet för alltför många kvinnor i Sverige i dag. Utskottet hänvisar till en rad åtgärder och insatser i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Jag välkomnar givetvis den ambition på området som man där ger uttryck för, men jag anser att än mer måste ske. Kampen mot hedersförtrycket behöver intensifieras och enligt min mening hämta inspiration från brittiska och norska lösningar. Både det norska och det brittiska arbetssättet beskrivs som mer verksamhets- och departementsöverskridande, och detta är något som jag anser saknas i den politik som regeringen för på området. Jag anser att regeringen i enlighet med det anförda bör anamma ett annat tillvägagångssätt i arbetet med att stävja hedersproblematiken.

Att statistiken över hedersförtryckets utbredning är bristfällig innebär att ingen i dag vet med säkerhet hur utbredd hederskulturen är. Jag anser inte att det är tillräckligt att, som regeringen och utskottet verkar tycka, beklaga att det inte gick att genomföra den kartläggning av hedersvåldet och förtryckets utbredning som Socialstyrelsen fick i uppdrag att göra, eftersom det saknas mätmetoder. Regeringen bör skyndsamt starta ett arbete med att ta fram verktyg för att nationellt kunna mäta omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck.

Jag stöder vidare Moderaternas förslag om att dels regelbundet följa upp länsstyrelsernas arbete med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck, dels i varje län identifiera de kommuner som kommit längre än andra i arbetet med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck och med att bygga upp en struktur för utvecklingsarbete och erfarenhetsutbyte.

6. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 3 (L)

av Gulan Avci (L) och Malin Danielsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2745 av Juno Blom m.fl. (L) yrkandena 1 och 7,
bifaller delvis motion
2019/20:1928 av Arman Teimouri (L) och
avslår motionerna
2019/20:405 av Solveig Zander (C) yrkande 5,
2019/20:646 av Désirée Pethrus (KD) yrkande 2,
2019/20:810 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 4,

2019/20:2726 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 2 och 3,
2019/20:2833 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 28,
2019/20:3118 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkandena 1, 2, 20 och 30–32,
2019/20:3124 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkandena 10 och 25 samt
2019/20:3172 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Att aktivt och systematiskt arbeta mot hedersrelaterat våld och förtryck är en av Liberalernas mest prioriterade frågor. Utöver de yrkanden som behandlas här presenterar Liberalerna inte mindre än åtta förslag mot hedersrelaterat våld och förtryck i kommittémotion 2019/20:2745. Dessa förslag, om bl.a. straffskalan för äktenskapstvång och barns skydd mot hedersrelaterat våld och förtryck, behandlas i andra utskott.

Liberalerna var starkt drivande för att viktiga och nödvändiga åtgärder för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck skulle ingå i den sakpolitiska överenskommelse som utskottet hänvisar till. Även den budgetproposition som lagts på riksdagens bord inför 2020 innehåller, tack vare Liberalerna, tydliga satsningar på att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Liberalerna är stolta över resultatet och kommer att vara delaktiga i genomförandet av dessa åtgärder samt bevaka att de genomförs på ett tillfredsställande sätt.

Det är viktigt att synliggöra det hedersrelaterade våldet och förtrycket i samhället och följa utvecklingen över tid. Utskottet konstaterar att det inte var möjligt för Socialstyrelsen inom ramen för myndighetens uppdrag att göra en kartläggning av omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck. Den kunskapsöversikt som så väl behövs, och som Liberalerna krävt, saknas alltså ännu. Vi anser att regeringen bör fortsätta arbetet med att hitta ett sätt att systematiskt kartlägga utbredningen av hedersrelaterat våld och förtryck och dess utveckling.

För att effektivt motverka alla former av hedersrelaterat våld och förtryck är det av stor vikt att det finns ett tydligt hbtq-perspektiv i alla insatser så att inte vissa grupper står utan hjälp. Kunskapen om omfattningen av det hedersrelaterade våldet och förtrycket mot hbtq-personer behöver förbättras. Om hedersrelaterat våld och förtryck i allmänhet är svårt att kartlägga är svårigheterna att bryta tystnaden och minska mörkertalet särskilt stora vad gäller hedersrelaterat våld och förtryck mot hbtq-personer. Vi anser att regeringen skyndsamt bör ta initiativ till att fördjupa kunskapen om det hedersrelaterade våldet och förtrycket mot hbtq-personer och dess omfattning genom en särskild studie.

7. Det nationella uppdraget att motverka hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (M, SD, KD)

av Mats Green (M), Magnus Persson (SD), Josefin Malmqvist (M), Ebba Hermansson (SD), Alexander Christiansson (SD), Ann-Sofie Lifvenhage (M) och Désirée Pethrus (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2019/20:646 av Désirée Pethrus (KD) yrkande 9,
2019/20:2726 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 5 och
2019/20:3118 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkande 25.

Ställningstagande

Länsstyrelsen i Östergötlands län har haft uppdrag från regeringen att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck sedan 2005. År 2013 fick Länsstyrelsen i Östergötlands län regeringens uppdrag att utveckla ett nationellt kompetensteam. Eftersom det nationella uppdraget legat på Länsstyrelsen i Östergötland under lång tid har en kvalificerad organisation byggts upp där.

Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna har varit tydliga med att inrättandet av Jämställdhetsmyndigheten inte fick ske på bekostnad av befintliga, väl fungerande verksamheter.

Vi delar inte utskottets uppfattning att den pågående utvärderingen ska avvaktas innan man tar ställning till om det nationella uppdraget ska ligga kvar vid Länsstyrelsen i Östergötlands län efter 2020. Regeringen har inte gett besked om uppdragets placering i framtiden, så hotet mot verksamheten tycks bestå. Vi anser att regeringen snarast bör göra det nationella uppdraget mot hedersrelaterat våld och förtryck permanent vid just Länsstyrelsen i Östergötlands län.

8. Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering m.m., punkt 5 (SD)

av Magnus Persson (SD), Ebba Hermansson (SD) och Alexander Christiansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:810 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna

2019/20:157 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) yrkande 1,

2019/20:2018 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M) yrkande 1,

2019/20:2057 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 1 och

2019/20:2330 av Roza Güclü Hedin och Linus Sköld (båda S).

Ställningstagande

Sverigedemokraterna ser jämställdhet mellan kvinnor och män i termer av lika rättigheter och möjligheter att själv forma sitt liv. Varje individ ska stå fri att göra sina egna individuella livsval, utan att det offentliga ska försöka styra eller påverka dessa val. Det stämmer som utskottet anför att vi har en annan syn på hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas än vad utskottet och regeringen har. Vi förespråkar en formell jämställdhet där varken kvinnor eller män särbehandlas på grund av sin könstillhörighet. Till skillnad från andra partier använder vi oss inte av ytliga analyser av hur kvinnor respektive män fördelar sig på olika områden som ensamt underlag för att avgöra hur jämställt samhället är. Skillnader i preferenser behöver inte i sig vara problematiskt. Vi motsätter oss därför starkt en politik som bygger på förväntningar eller mål om en viss fördelning. Vi anser att de jämställdhetspolitiska målen behöver formuleras om och att regeringen ska återkomma med förslag i enlighet med det vi anfört ovan.

Vidare anser vi att s.k. positiv särbehandling förstärker synen på människor som representanter för en grupp snarare än representanter för sig själva. Även här finns en tydlig skiljelinje mellan vår syn och den jämställdhetspolitik som regeringen för. Vägen till bejakande av individuella val och bedömning av individen efter personliga egenskaper snarare än kön kan aldrig gå genom särbehandling. Det är vår övertygelse att det individuella perspektivet aldrig får överskuggas av ideal och målbilder om viss fördelning. Vi anser därmed att regeringen bör återkomma med förslag som innebär att alla former av kvotering och positiv särbehandling på basis av kön avvecklas.

9. Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering m.m., punkt 5 (L)

av Gulan Avci (L) och Malin Danielsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2057 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 1 och avslår motionerna

2019/20:157 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) yrkande 1,

2019/20:810 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2019/20:2018 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M) yrkande 1 och

2019/20:2330 av Roza Güclü Hedin och Linus Sköld (båda S).

Ställningstagande

Precis som utskottet anför har jämställdhetsintegrering varit den övergripande strategin för jämställdhetspolitiken under lång tid, närmare bestämt sedan beslutet om propositionen Delad makt – delat ansvar som togs fram av den dåvarande liberala partiledaren och jämställdhetsministern Bengt Westerberg. Även under alliansregeringen ansvarade Liberalerna för jämställdhetspolitiken, och under den tiden gjordes större satsningar på jämställdhetsintegrering i offentlig verksamhet än under någon tidigare regering. Vi delar visserligen utskottets syn på jämställdhetsintegrering och välkomnar också det arbete som bedrivs. Det är särskilt bra att utskottet lyfter fram riksdagens tillkännagivande om ett nytt jämställdhetspolitiskt delmål om integration som grundar sig på ett förslag från Liberalerna. Vi förväntar oss att regeringen skyndsamt återkommer med ett förslag om införande av detta delmål.

Till skillnad från utskottet anser vi att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att jämställdhetsintegrering även fortsättningsvis ska vara den bärande strategin i jämställdhetspolitiken.

10. Kvinnors företagande, punkt 6 (L)

av Gulan Avci (L) och Malin Danielsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2057 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 3.

Ställningstagande

Liberalerna har tidigare påtalat att regeringens jämställdhetspolitik inte tillräckligt uppmärksammar företagarefrågorna. Den kritiken kvarstår alltjämt. En jämställdhetspolitik utan ett tydligare företagarperspektiv riskerar att

befästa könsstereotypa föreställningar där företagande och entreprenörskap förknippas med män, medan kvinnor i första hand ses som anställda. Endast 25 procent av företagen i Sverige drivs av kvinnor. Det är lägre än EU:s genomsnittliga nivå, där 31 procent av företagen drivs av kvinnor. Till skillnad från utskottet anser jag att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att förbättra förutsättningarna för kvinnors företagande.

11. Diskriminering på grund av kön och föräldraledighet, punkt 7 (KD)

av Désirée Pethrus (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:3105 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 33 och avslår motion

2019/20:798 av Amineh Kakabaveh (-) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Under alliansregeringens tid stärktes skyddet för föräldrar vad gäller diskriminering i arbetslivet. Det infördes bl.a. ett missgynnandeförbud vid föräldraledighet. Trots den viktiga lagändring som då genomfördes är missgynnande i samband med föräldraledighet fortfarande vanligt i arbetslivet enligt Diskrimineringsombudsmannen (DO). Exempel på detta uppges vara uppsägningar eller hot om uppsägning. Antalet anmälningar som är kopplade till denna grund har också ökat något de senaste åren.

En kartläggning bör genomföras av frågan om diskriminering eller missgynnande av föräldrar och gravida i arbetslivet. Det är inte tillräckligt som utskottet verkar mena att utgå från att regeringen noga följer utvecklingen på området. Jag upprepar därför Kristdemokraternas krav från förra riksmötet och anser att regeringen bör ge ett sådant uppdrag till DO, som redan i dag tar emot anmälningar och därmed har konkreta fall där diskriminering eller missgynnande har förekommit. I uppdraget till DO bör ingå att lämna förslag till tänkbara åtgärder för att stärka skyddet mot diskriminering av föräldrar och gravida i arbetslivet.

12. Diskriminering på grund av ålder, punkt 8 (L)

av Gulan Avci (L) och Malin Danielsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:3371 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 1, 2 och 6 samt avslår motion

2019/20:2589 av Ann-Britt Åsebol m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Fördomar som utgår från en människas ålder, s.k. ålderism, kan leda till åldersdiskriminering. Åldersdiskriminering är enligt Världshälsoorganisationen den svåraste diskrimineringsgrunden att åtgärda. Vi välkomnar naturligtvis de ändringar som gjordes i diskrimineringslagen 2013 för att stärka skyddet mot åldersdiskriminering och 2017 för att utvidga skyldigheten att arbeta med aktiva åtgärder, liksom den delegation som regeringen presenterade 2018.

Till skillnad från utskottet vill vi dock se fler åtgärder från regeringens sida för att motverka diskriminering på grund av ålder. Vi anser att regeringen skyndsamt bör se till att en systematisk genomgång av de många anmälningarna om diskriminering på grund av ålder görs i syfte att åtgärda orsakerna till att människor upplevt sig diskriminerade på grund av sin kronologiska ålder, och om så behövs återkomma med ett förtydligande av lagen.

Ålderismen slår särskilt hårt mot dem som utsätts för andra former av diskriminering, t.ex. på grund av kön, sexuell läggning, funktionshinder och etnicitet. Regeringen bör därför ta initiativ till en särskild utredning om förekomst och konsekvenser samt åtgärder mot olika former av multipel diskriminering.

Vi anser att regeringen också bör ta initiativ till en genomgång av de kronologiska åldersgränser i lagstiftningen som avgör t.ex. vilka stöd och tester som erbjuds inom hälso- och sjukvården.

13. Diskriminering på grund av funktionsnedsättning, punkt 9 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:496 av Per Lodenius och Daniel Bäckström (båda C) och

avslår motion

2019/20:418 av Ulrika Heie och Per Lodenius (båda C).

Ställningstagande

Ledarhunden är för många synskadade skillnaden mellan isolering och möjligheten att röra sig i samhället. I dag finns runt 300 ledarhundar i Sverige. Dessa får vistas i många lokaler och miljöer som andra hundar inte får vara i. Det gäller offentliga lokaler liksom i de delar av kollektivtrafiken där pälsdjur annars inte är tillåtna.

På liknande sätt är den specialtränade assistanshunden för många med funktionsnedsättning eller en kronisk sjukdom skillnaden mellan isolering och möjlighet att röra sig i samhället. I de flesta av landets kommuner likställs också övriga assistanshundar med ledarhundar i den lokala ordningsstadgan. Reglerna är dock spretiga och tolkas på olika sätt, bl.a. rätten och möjligheten att ta med en assistanshund i kollektivtrafiken och på flyg. Det är inte heller alltid självklart att man får använda sin assistanshund på arbetet, på bion, på teatern, i affären, i restaurangen eller liknande. Att ha rättigheten att använda sitt hjälpmedel, vilket en assistans- eller ledarhund är, borde vara en självklarhet. I många länder är det också en rättighet att ta med sig sin assistans- eller ledarhund.

Mot denna bakgrund anser jag att regeringen skyndsamt bör utreda möjligheten att införa en rättighet att få ta med ledarhund och assistanshund.

14. Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning, punkt 10 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:220 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 32 och avslår motionerna

2019/20:3124 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 8 och

2019/20:3360 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkandena 21 och 22.

Ställningstagande

Högerpartiernas recept på nyanländas etablering på arbetsmarknaden och inkludering i samhället handlar om att sänka lönerna och rikta udden mot dem som sökt sig till Sverige. De bärande idéerna är att de nyanlända endast kan få enklare arbeten med låg ersättning och att de själva måste anstränga sig mer för att komma in i samhället. Vänsterpartiet menar att denna debatt leder till fel lösningar på felformulerade problem. Sverige behöver fler jobb och förbättrad produktivitet inom olika sektorer, inte fler låglönejobb. Och det behövs ett stopp för diskriminering.

Jag välkomnar också de förstärkta satsningar och det pågående arbete som utskottet hänvisar till, men till skillnad från utskottet anser jag att dessa insatser inte räcker. Vänsterpartiet vill ta kraftfulla tag mot diskrimineringen i samhället. Diskrimineringsfrågor är komplexa. Det är ofta svårt att bevisa att diskriminering förekommit och svårt att motverka den. En kriskommission mot diskriminering bör tillsättas som kan arbeta för en samlad lösning på försörjningsbehov och mot strukturell diskriminering. En sådan kommission bör ta till vara den omfattande akademiska kunskapen om diskrimineringsfrågor och arbetsmiljöfrågor och lämna förslag på en konkret och framsynt politik för att säkra de långsiktiga försörjningsbehoven på arbetsmarknaden med särskilt fokus på de sektorer som är ett direkt offentligt ansvar.

Jag anser att regeringen bör tillsätta en kriskommission mot diskriminering i enlighet med det som anförts ovan.

15. Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning, punkt 10 (KD)

av Désirée Pethrus (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:3124 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 8 och avslår motionerna

2019/20:220 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 32 och
2019/20:3360 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkandena 21 och 22.

Ställningstagande

Liksom utskottet välkomnar jag att regeringen förstärker arbetet med den nationella plan mot rasism och liknande former av fientlighet och hatbrott som antogs 2016. Jag anser dock att behovet av att motverka hatbrott på religiös grund, inklusive kristofobiska brott, måste lyftas fram på ett ännu tydligare sätt. De senaste åren har många asylsökande drabbats av hot och våld på grund av sin tro, särskilt de som konverterat från en tro till en annan. Det är inte acceptabelt att människor flyr till Sverige från hot och våld på grund av sin tro men sedan inte kan känna sig trygga här. Dessa hatbrott får inte planteras vidare in i samhället och skapa ökade motsättningar i vårt samhälle. Religionsfriheten måste vara en självklarhet och ständigt bevakas. Religionsdialog bör uppmuntras och tydliga markeringar måste göras mot alla former av hat på grund av religiös tillhörighet mot judar, muslimer, kristna eller människor med andra trosuppfattningar.

Jag har i och för sig inga invändningar mot den satsning som utskottet pekar på, men det behövs ett bredare anslag. Jag anser att regeringen bör inkludera diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning bland de utpekade fokusområden som är föremål för förebyggande och motverkande insatser i den nationella planen mot rasism och liknande former av fientlighet och hatbrott.

16. Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning, punkt 10 (L)

av Gulan Avci (L) och Malin Danielsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:3360 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkandena 21 och 22 samt
avslår motionerna

2019/20:220 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 32 och
2019/20:3124 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 8.

Ställningstagande

Liberalerna har i alla tider bekämpat rasism, främlingsfientlighet och intolerans. Religiösa och kulturella institutioner som är utsatta måste känna att

det sekulära samhället erbjuder skydd. Skolans arbete med demokratisk värdegrund och kunskap mot antisemitism, islamofobi, homofobi och andra former av intolerans måste förstärkas. Ingen ska hållas tillbaka av fördomar och diskriminering, men dessvärre kan vi konstatera att många nyanlända möts av både direkt och indirekt diskriminering bl.a. på arbetsmarknaden. Att nyanlända har svårare att få jobb på svensk arbetsmarknad handlar inte bara om bristande kunskaper i svenska och utbildningsbakgrund utan också om diskriminering eller fördomar hos arbetsgivare. Ansökningar sällas bort på grund av att namnen inte är svenskklingande. En del arbetsgivare vågar inte satsa på att anställa den som inte pratar perfekt svenska. Men i dag vittnar även anställda med utländsk bakgrund om att de utsätts för rasism och diskriminering på jobbet av kunder och klienter. Detta är en arbetsmiljöfråga som arbetsgivaren framför allt har ett ansvar för att hantera, men som medmänniskor har vi alla ett ansvar för att stötta dem som utsätts. Det behövs också ett effektivt arbete mot diskriminering, och här har Liberalerna länge drivit på för att det ska kosta att diskriminera och att den som drabbas ska kunna få hjälp och upprättelse.

Liksom utskottet välkomnar vi att regeringen förstärker arbetet med den nationella planen mot rasism och liknande former av fientlighet och hatbrott, men det är inte nog. Vi anser att regeringen, i enlighet med det som sagts ovan, bör vidta ytterligare åtgärder för att bekämpa diskriminering på arbetsmarknaden.

17. Utvärdering av diskrimineringslagen m.m., punkt 12 (M)

av Mats Green (M), Josefin Malmqvist (M) och Ann-Sofie Lifvenhage (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:3189 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 3 och avslår motionerna

2019/20:166 av Martina Johansson (C) yrkande 4,

2019/20:220 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 33,

2019/20:2758 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 10,

2019/20:2835 av Fredrik Schulte (M) yrkande 2,

2019/20:3124 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 27 och

2019/20:3360 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Till skillnad från utskottet anser vi att det finns behov av att göra en mer genomgripande utvärdering av diskrimineringslagen för att säkerställa att den har haft avsedd effekt. Vi noterar vidare att Utredningen om bättre möjligheter att motverka diskriminering, som utskottet hänvisar till, i sitt betänkande gav uttryck för att sanktionsfrågan bör ses över på ett mer generellt plan.

I och med detta upprepar vi vårt ställningstagande från förra riksmötet och anser att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdraget att utvärdera diskrimineringslagen.

18. Utvärdering av diskrimineringslagen m.m., punkt 12 (V)

av Cicie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:220 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkande 33 och avslår motionerna

2019/20:166 av Martina Johansson (C) yrkande 4,

2019/20:2758 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 10,

2019/20:2835 av Fredrik Schulte (M) yrkande 2,

2019/20:3124 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 27,

2019/20:3189 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 3 och

2019/20:3360 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Diskriminering är svår att komma åt eftersom den kan vara svår att upptäcka och svår att bevisa. I de fall som leder till fällande dom är straffen ofta låga och en arbetsgivare kan tycka att kostnaden är värd att betala för att inte anställa en viss person. Samtidigt får diskriminering stora och svåra konsekvenser för den som drabbas. Synen på diskriminering som brott behöver uppgraderas, och det gäller inte bara i arbetslivet. Diskriminering måste bekämpas i alla delar av samhället.

Jag anser därför att regeringen bör återkomma med förslag om höjda skadestånd i diskrimineringsmål och om att arbetssökande som diskrimineras får rätt till skadestånd. Till skillnad från utskottet anser jag alltså att ersättning för förlust som uppkommer vid diskriminering i samband med anställning också ska kunna utgå.

19. Utvärdering av diskrimineringslagen m.m., punkt 12 (KD)

av Désirée Pethrus (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:3124 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 27 och avslår motionerna

2019/20:166 av Martina Johansson (C) yrkande 4,

2019/20:220 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 33,

2019/20:2758 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 10,

2019/20:2835 av Fredrik Schulte (M) yrkande 2,

2019/20:3189 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 3 och

2019/20:3360 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Ett fullt rimligt krav som en arbetsgivare kan ställa på sin personal är att de visar ansiktet på arbetsplatsen. Det är nödvändigt för samspel med kollegor, underordnade, överordnade och kunder. Religionsfrihet är centralt för Kristdemokraterna, men vissa element kan vara så pass hindrande för vad som är normal mänsklig interaktion att det inte kan anses skyddas av diskrimineringsgrunderna. Att vägra visa ansiktet är en sådan sak.

Utskottet verkar inte kunna sträcka sig längre än till att beskriva relationen mellan diskrimineringslagstiftningen och religionsfriheten som komplex och överlämnar till regeringen att följa den fortsatta utvecklingen. Detta är så klart inte tillräckligt, utan jag anser att regeringen bör ta initiativ till ett förtydligande av lagstiftningen så att det inte råder några tveksamheter om huruvida arbetsgivare får kräva att anställda visar ansiktet eller inte.

20. Utvärdering av diskrimineringslagen m.m., punkt 12 (L)

av Gulan Avci (L) och Malin Danielsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2019/20:2758 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 10 och

2019/20:3360 av Gulan Avcı m.fl. (L) yrkandena 3 och 4 samt avslår motionerna
2019/20:166 av Martina Johansson (C) yrkande 4,
2019/20:220 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 33,
2019/20:2835 av Fredrik Schulte (M) yrkande 2,
2019/20:3124 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 27 och
2019/20:3189 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi delar naturligtvis utskottets uppfattning att diskrimineringslagen har en viktig roll i det aktiva arbetet med att förebygga diskriminering. Vi har också noterat den utredning som tillsatts med uppdraget att se över vilka åtgärder som behövs för att säkerställa efterlevnad av bestämmelserna om aktiva åtgärder, inklusive lönekartläggningar, i diskrimineringslagen.

Till skillnad från utskottet anser vi emellertid att det finns ett behov av att göra en mer genomgripande utvärdering av diskrimineringslagen för att säkerställa att den har haft avsedd effekt. En sådan översyn kan också inkludera den nuvarande modellen med en statlig diskrimineringsombudsman i kombination med statsstödda fristående antidiskrimineringsbyråer. Vi anser därför att regeringen, i enlighet med det som sagts ovan, bör tillsätta en utredning med uppdraget att utvärdera diskrimineringslagen.

Vidare anser vi att det måste föras en diskussion om religionsfrihetens innebörd, och särskilt viktigt är det i relation till skolan och elevers rätt till en objektiv utbildning. Det finns vidare oklarheter kring vad en arbetsgivare kan ställa för krav på sina medarbetare när det gäller likabehandling av personalen och kunderna. Staten ska inte lägga sig i människors religionsutövning och inte lagstifta om hur människor ska hälsa på varandra. Men vi vill ha en diskrimineringslagstiftning som främjar likabehandling i stället för att som nu legitimera att kvinnor och män behandlas olika på en arbetsplats. Jämställdhet och likabehandling ska inte sättas på undantag.

Utskottet verkar inte kunna sträcka sig längre än till att beskriva relationen mellan diskrimineringslagstiftningen och religionsfriheten som komplex och överlämnar till regeringen att följa den fortsatta utvecklingen. Detta är så klart inte tillräckligt. Vi anser att det behövs tydligare regler om att religion inte kan få inskränka likabehandlingen av flickor och pojkar eller kvinnor och män på t.ex. arbetsplatser och i skolan. Regeringen bör därför återkomma med förslag om att förtydliga diskrimineringslagen i enlighet med det vi anfört ovan.

21. Diskrimineringsombudsmannen, punkt 13 (M)

av Mats Green (M), Josefin Malmqvist (M) och Ann-Sofie Lifvenhage (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3189 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Enligt en undersökning av Diskrimineringsombudsmannen (DO) är det endast en av sex arbetsgivare som känner till att de behöver arbeta med aktiva åtgärder, och ungefär lika många vet om att de ska ha riktlinjer och rutiner för att förhindra och hantera trakasserier på arbetsplatsen. DO har i uppdrag att stötta, sprida kunskap och utveckla verktyg för att underlätta för fler arbetsgivare att leva upp till lagen och bedriva ett effektivt arbete mot diskriminering och sexuella trakasserier. Vi har också noterat den utredning som tillsatts med uppdraget att se över vilka åtgärder som behövs för att säkerställa efterlevnad av bestämmelserna om aktiva åtgärder, men till skillnad från utskottet anser vi att det behövs ytterligare åtgärder i närtid.

Mot bakgrund av ovanstående anser vi att regeringen bör säkerställa att DO:s uppdrag att stötta och sprida kunskap har avsedd effekt.

22. Jämlikhetsdata, punkt 14 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:539 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 13 och
avslår motion
2019/20:3318 av Leila Ali-Elmi och Annika Hirvonen Falk (båda MP)
yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Jämlikhetsdata, eller jämlikhetsstatistik, är information om hur olika diskrimineringsgrunder, t.ex. religion, hudfärg eller etnicitet, är fördelade i populationen och hur de samverkar med varandra. Avsikten med jämlikhetsdata är att undersöka förekomsten och effekterna av diskriminering.

Som även utskottet verkar ha noterat kritiserar Sverige regelbundet av FN, EU och Europarådet för att inte samla in relevant kunskap och systematisk statistik om olika minoriteters situation. Slutsatsen är att jämlikhetsdata både kan och bör införas och praktiseras mer systematiskt även i Sverige. Insamlingen av data ska bygga på samtycke, frivillighet och anonymitet.

Utskottet hänvisar bl.a. till Sveriges restriktiva inställning till statistik och datainsamling i förhållande till de nationella minoriteterna. Jag anser att det krävs kunskap om olika gruppers utsatthet om ska vi ska kunna motverka diskriminering och ojämlikhet i samhället. Segregationen och ojämlikheten är som mest tydlig i relation till diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet, nationellt ursprung eller hudfärg samt religion eller annan trosuppfattning.

Mot denna bakgrund anser jag att regeringen bör ge Statistiska centralbyrån i uppdrag att upprätta jämlikhetsdata som bygger på samtliga diskrimineringsgrunder i de relevanta årliga enkätundersökningar som görs.

23. Stärkt skydd på EU-nivå för hbtq-personer m.m., punkt 15 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:3356 av Yasmine Posio m.fl. (V) yrkande 9 och avslår motionerna

2019/20:1930 av Robert Hannah (L),

2019/20:2758 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 14 och

2019/20:3302 av Teres Lindberg m.fl. (S) yrkande 6.

Ställningstagande

Som utskottet noterar har det inom EU i drygt tio år diskuterats ett antidiskrimineringsdirektiv som även omfattar sexuell läggning. Jag välkomnar liksom utskottet att regeringen verkar för ett antagande av direktivet och noterar även diskussionen om möjligheten till ett effektivare beslutsfattande på området icke-diskriminering. Jag anser dock att regeringen

även aktivt bör verka för att direktivet ska omfatta diskriminering på grund av könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika.

24. Stärkt skydd på EU-nivå för hbtq-personer m.m., punkt 15 (L)

av Gulan Avci (L) och Malin Danielsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2758 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 14 och avslår motionerna

2019/20:1930 av Robert Hannah (L),

2019/20:3302 av Teres Lindberg m.fl. (S) yrkande 6 och

2019/20:3356 av Yasmine Posio m.fl. (V) yrkande 9.

Ställningstagande

Vi välkomnar att utskottet lyfter fram den nationella strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Strategin togs fram av den dåvarande alliansregeringen, och Liberalerna ansvarade i regeringen för bl.a. hbtq-frågorna. Vi håller visserligen med utskottet om att mycket görs och har gjorts för att stärka hbtq-personers rättigheter, men vi menar att ännu mer måste göras.

De kartläggningar som genomförts av EU:s byrå för grundläggande rättigheter visar att ungefär hälften av de tillfrågade hbtq-personerna sa att de personligen hade känt sig diskriminerade eller trakasserade på grund av sin sexuella läggning. Det understryker vikten av att fortsätta arbetet för att stärka EU:s diskrimineringskydd för hbtq-personer.

Som utskottet noterar har det inom EU i drygt tio år diskuterats ett antidiskrimineringsdirektiv som även omfattar sexuell läggning. Vi välkomnar liksom utskottet att regeringen verkar för ett antagande av direktivet och noterar även diskussionen om möjligheten till ett effektivare beslutsfattande på området icke-diskriminering. Vi anser att regeringen bör arbeta vidare för att antidiskrimineringsdirektivet slutligen antas och för att arbetet för att inkludera också alla transpersoner i EU:s diskrimineringslagstiftning fortsätter.

Särskilda yttranden

1. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 1 (KD)

Désirée Pethrus (KD) anför:

I kommittémotion 2019/20:3124 yrkande 13 föreslår Kristdemokraterna att samordningen för att motverka prostitution och människohandel för sexuella ändamål och andra ändamål ska bibehållas vid Länsstyrelsen Stockholm. Det är Kristdemokraternas mening att ett aktivt jämställdhetsarbete måste bedrivas inom alla relevanta myndigheter för att få genomslag.

Jag saknar dock möjlighet att här reservera mig till förmån för förslaget eftersom det behandlades av utskottet i samband med beredningen av budgetpropositionen för 2020. Jag står naturligtvis bakom förslaget och hänvisar till Kristdemokraternas ställningstagande i betänkande 2019/20:AU1.

2. Nationellt centrum för kvinnofrid, punkt 2 (KD)

Désirée Pethrus (KD) anför:

I Kristdemokraternas budgetförslag för 2020 återför vi grundbidraget om 10 miljoner kronor per år till Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) eftersom NCK har gjort och gör ett mycket viktigt arbete i de frågor de hanterar. Att stärka deras verksamhet ger bättre förutsättningar för ett långsiktigt och systematiskt arbete mot våld i nära relationer. Eftersom jag nu inte har möjlighet att reservera mig till förmån för dessa förslag hänvisar jag till Kristdemokraternas ställningstaganden i betänkande 2019/20:AU1.

3. Diskriminering på grund av kön och föräldraledighet, punkt 7 (V)

Ciczie Weidby (V) anför:

Vänsterpartiet har under lång tid framhållit den nuvarande lönebildningsmodellens oförmåga att bidra till en snabbare minskning av löneskillnaderna mellan kvinnor och män. Till exempel har Vänsterpartiet föreslagit att regeringen ska tillsätta en utredning med uppdrag att se över nuvarande modell för lönebildning där den konkurrensutsatta industrin sätter normen för löneökningstakten. Jag står naturligtvis bakom detta förslag och hänvisar till Vänsterpartiets ställningstagande i betänkande 2018/19:AU6 reservation 2.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:97 av Ebba Hermansson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nollvision för kvinnovåld och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:111 av Eric Westroth (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även inkludera begreppet politisk uppfattning som diskrimineringsgrund i den svenska lagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:157 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla beslut bör jämställdhetsprövas och analyseras utifrån hur de gynnar eller missgynnar det underrepresenterade könet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:166 av Martina Johansson (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tillsätta en utredning om att se över hur lagstiftningen kan differentieras utifrån storleken på företaget och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:220 av Christina Høj Larsen m.fl. (V):

32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en kriskommission mot diskriminering och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på höjda skadestånd i diskrimineringsmål och att arbetssökande som diskrimineras bör få rätt till skadestånd och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:319 av Malin Larsson och Jasenko Omanovic (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att personal inom offentlig sektor ska utbildas för att ha tillräcklig kompetens att möta offer och deras behov när de blivit utsatta för våld i nära relationer samt jobba förebyggande och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:405 av Solveig Zander (C):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla kommuner ska ha en handlingsplan för hur hedersproblematik ska upptäckas och hanteras och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:418 av Ulrika Heie och Per Lodenius (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om psykisk ohälsa och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:496 av Per Lodenius och Daniel Bäckström (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att befästa rättigheten att ta med ledarhund och assistanshund i enlighet med motionens intentioner och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:539 av Ali Esbati m.fl. (V):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Statistiska centralbyrån (SCB) i uppdrag att upprätta jämlikhetsdata som bygger på samtliga diskrimineringsgrunder i de relevanta årliga enkätundersökningar som görs och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:646 av Désirée Pethrus (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att snarast ta fram verktyg för att kunna mäta omfattningen av hedersförtryck och våld och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma med förslag på hur det nationella kompetensteamet på Länsstyrelsen i Östergötland kan permanentas och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:682 av Michael Rubbestad och Sven-Olof Sällström (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att införa politisk åskådning som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att låta Diskrimineringsombudsmannen införliva politisk åskådning och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:798 av Amineh Kakabaveh (-):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Medlingsinstitutets uppdrag ska ändras så att industrins norm för lönebildningen blir förenlig med aktiva insatser för att bryta den strukturella lönediskrimineringen mot kvinnodominerade yrken och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Medlingsinstitutet ska få ett utvidgat uppdrag som också gäller löneskillnader mellan likvärdiga yrken och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:810 av Magnus Persson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställdhetspolitiska mål och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvotering och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hedersrelaterat våld och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:973 av Olle Thorell (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att införa en nollvision för mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1928 av Arman Teimouri (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tillsätta en utredning som ska utreda omfattningen av det hedersrelaterade våld och förtryck som hbtq-personer i Sverige drabbas av och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1930 av Robert Hannah (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en vitbok om hur hbt-personer historiskt behandlats i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2018 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jämställdhet ska genomsyra alla myndigheter och verk i regleringsbrev och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2057 av Johan Pehrson m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställdhetsintegrering som strategi och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om företagarperspektiv i jämställdhetspolitiken och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2330 av Roza Güclü Hedin och Linus Sköld (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om insatser mot en begränsande och skadlig och för en tillåtande och ömsesidig maskulinitetsnorm och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2589 av Ann-Britt Åsebol m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra seniorers villkor och möjligheter på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2726 av Karin Enström m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om regelbunden uppföljning av länsstyrelsernas arbete med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att i varje län identifiera kommuner som kommit längre än andra i arbetet med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck samt att bygga upp en struktur för utvecklingsarbete och erfarenhetsutbyte och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att permanenta Länsstyrelsen Östergötlands nationella uppdrag att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Nationellt centrum för kvinnofrids verksamhet ska bedrivas vid Uppsala universitet fullskaligt och utan avbrott och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2745 av Juno Blom m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av kunskap och kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hedersrelaterat våld och förtryck mot hbtq-personer och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2758 av Barbro Westerholm m.fl. (L):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om översyn av diskrimineringslagen och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om diskrimineringsskyddet på EU-nivå för hbtq-personer och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2833 av Ulf Kristersson m.fl. (M):

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka parallella samhällen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2835 av Fredrik Schulte (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över skadeståndsbeloppen i diskrimineringsmål och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3105 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD):

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Diskrimineringsombudsmannen bör ges i uppdrag att kartlägga förekomsten av diskriminering eller missgynnande av föräldrar eller gravida i arbetslivet och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3118 av Ebba Hermansson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett intensifierat arbete med informationsspridning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökade satsningar på att sprida kunskap om hedersproblematikens grunder till vissa nyckelpersoner och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en statlig samordning för att erbjuda alla kommuner nödvändiga verktyg för att ta fram specifika handlingsplaner mot hedersförtryck, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Länsstyrelsen i Östergötland och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökad informationsspridning till personer som riskerar att utsättas för hedersbrott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka stödet till de delar av civilsamhället som arbetar mot hedersbrott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av nya utredningar kopplade till hedersrelaterad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3124 av Désirée Pethrus m.fl. (KD):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning bland de utpekade fokusområden som är föremål för förebyggande och motverkande insatser i den nationella handlingsplanen mot rasism och liknande former av fientlighet och hatbrott på nätet och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder i syfte att motverka hedersförtryck och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta ett arbete med att ta fram verktyg för att nationellt kunna mäta omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av förtydligande av reglerna för diskriminering på arbetsplatsen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3172 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om effektiva skydd för barn och unga mot hedersrelaterat våld och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att identifiera utsatta grupper i samhället och ge dem stöd och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka stödet till de delar av civilsamhället som arbetar mot hedersbrott och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nya utredningar av hedersrelaterad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3189 av Mats Green m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att Diskrimineringsombudsmannens uppdrag rörande stötning och kunskapsspridning har avsedd effekt och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utvärdering av diskrimineringslagen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3302 av Teres Lindberg m.fl. (S):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta för att EU:s diskrimineringslagstiftning ska förstärkas, där målet är en sammanhållen lagstiftning som omfattar alla diskrimineringsgrunder och gäller även utanför arbetsmarknaden, och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3318 av Leila Ali-Elmi och Annika Hirvonen Falk (båda MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om och hur jämlikhetsdata skulle kunna införas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppdrag till SCB och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3356 av Yasmine Posio m.fl. (V):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör agera för att antidiskrimineringsinitiativet omfattar såväl diskriminering på grund av sexuell läggning som könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3360 av Gulan Avci m.fl. (L):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i diskrimineringslagen tydliggöra gränsen mellan religionsfrihet och likabehandling av kvinnor och män samt flickor och pojkar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om diskrimineringslagens tillämpning och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekämpa rasism, främlingsfientlighet och intolerans och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekämpa diskriminering på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3371 av Johan Pehrson m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om analys av orsakerna bakom de anmälningar Diskrimineringsombudsmannen får in om åldersdiskriminering och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ålderism kombinerad med andra diskrimineringsgrunder och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om genomgång av åldersgränser i svensk lagstiftning och om de är motiverade eller inte och tillkännager detta för regeringen.